

τέβουσα, τὸ Μαχαλά, καὶ πού μ' ἔνα γραμματικὸ κυβερνοῦσαν ὅλη τὴ συγκυβέρνησι. Μονάχα, ἕνας Τούρκος καθότανε στὰ Μαντεροχώρια, ὁ Μαντέμα-γας, μὲ 20 στρατιώτες καὶ σ' ἀφτόνε πλερώνονταν ὁ χρονιάτικος φόρος, 220 ὀκάδες ἀσήμι, καὶ ἀνά-λογο σιτάρι καὶ κριθάρι γιὰ τὴν ζωοτροφὴ τοῦ Μαν-τέμαγα καὶ τῶ στρατιωτῶνε του.

Οἱ Μαντεροχωρίτες, στὴν ἀρχή, εἶχανε δουλεῖά τους νὰ ἐργάζονται στὰ μεταλλεῖα συντροφικάτα, καὶ ἀφοῦ πλερώνανε τὸ φόρο, μοιραζόντανε ὅλοι τὸ κέρδος ἀνάλογα μὲ τὰ μεροκάματά του ὁ καθένας. Πιὸ ὕστερα ὅμως τὰ μεταλλεῖα ἀρχίσανε νὰ μὴ δί-νουνε ἀρκετὸ ποσὸ καὶ λίγο λίγο ἡ ἐταιρεία γίνεκε γεωργική, πάλι ὅμως ὅλη ἡ γῆς εἶτανε κοινὴ σ' ὅ-λους τοὺς κάτοικους καὶ τὸ κέρδος μοιραζότανε ἀ-ναλογίως μὲ τὴν ἐργασία. Γιὰ νὰ μὴ χάσουνε ὅμως τὰ προνόμιά τους ἀγοράζανε Ἰσπανικὰ τάλλαρα γιὰ 220 ὀκάδες, τὰ λυώνανε καὶ πλερώνανε τὸ φόρο τους.

β'. Ἀμπελάκια.

Ἐκεῖ ὅμως πού ἡ συνεργατικὴ ἰδιοκυβέρνησι πα-ρουσιάστηκε μὲ ὅλη τὴν τὴν ἐντελεια εἶναι τὰ Ἀμ-πελάκια στὰ Τέμπη τῆς Θεσσαλίας. Εἰκοσιδύο χω-ριά ἐνωμένα συγκυβερνιόντανε μὲ τὸ ἴδιο σύστημα τῆς δημογεροντίας ὅπως ὅλες οἱ ἰδιοκυβερνίες πού εἶδαμε ὡς τὰ τώρα. Οἱ κάτοικοι καταγινόντανε στὴ γεωργία, γνέθανε τὸ μπαμπάκι, τὸ βάφανε κόκκινο μὲ τὸ ριζάρι καὶ πουλούσανε τὸ νῆμα στὴ Γερμα-νία. Λίγο λίγο καμπόσα ἀργαστήρια δουλεύανε στὰ Ἀμπελάκια καὶ πολλοὶ Ἀμπελακιῶτες ταξιδεύανε στὴν Ἑβρώπη γιὰ νὰ πουλοῦνε τὴν πρᾶμάτεια πού κατασκευάζοντανε στὰ χωριά τους. Ἀρχίσανε νὰ πλουταίνουσε, δὲν ἀργήσανε ὅμως νὰ νοιώσουνε πὼς εἶσαι χωρισμένοι πού δουλεύανε, κάνανε κακὸ στὸν ἑαυτὸ τους, καὶ συλλογιστήκανε νὰ ἐνωθοῦνε ὅλοι μαζί.

Ἔτσι βγήκε ἡ Ἑταιρεία τῶν Σφάρτσινδων(5) ἀπὸ τὸ ὄνομα ἐνὸς ἀργαστηριάρη πού ἔγινε ἀφορμὴ νὰ γίνη ἡ ἐταιρεία καὶ πού τὴν κυβέρνησε ἴσα μὲ τὸ τέλος. Μ' ἀφτὴ τὴν ἐνωσὴ τ' Ἀμπελάκια προκοψά-νε τόσο πού σὲ 15 χρόνια ἀπὸ 200 χιλ. γρ. πού εἶτανε τὸ πρῶτο κεφάλαιο τῆς ἐταιρείας στὰ 1795, εἶχανε στὰ 1810 20 ἑκατομμύρια. Ἡ ἐταιρεία εἶ-τανε γνωστὴ σ' ὅλη τὴν Ἑβρώπη καὶ ἡ σφραγίδα

5) Γούδα παρὰλ. βίαι.

τῆς Α.Δ.Σ.Φ. (ἀδελφοὶ Σφάρτση), εἶχε περισσότε-ρη πέρασι ἀπὸ τὸ χρυσάφι. Ὁ Beaujour (6) πού τὰ εἶδε τὸν καιρὸ τῆς μεγάλης τους ἀκμῆς λέει: «Τὰ Ἀμπελάκια μὲ τὴ ζωηράδα τους μοιάζουνε πιὸ πολὺ μὲ Ὀλλανδέζικο παρὰ μὲ Τούρκικο χω-ριό. Μὲ τὴ βιμηχανία τους δίνουνε ζωὴ σ' ὅλα τὰ τριγυρινὰ μέρη καὶ ἀνοίγουνε μεγάλο ἐμπόριο ἀνάμε-σο Ἑλλάδα καὶ Γερμανία. Οἱ κάτοικοι τους σὲ 15 χρόνια τριπλώσανε, εἶναι σήμερὰ ὡς 4,000 καὶ ὅλοι ζοῦνε στὰ μπογιατζίδικα σὰν τίς μέλισσες μέσα στὶς κυψέλες τους. Δὲ βλέπεις στὰ χωριά ἀφτὰ τίς στα-ναχώριες καὶ τίς κακίες τῆς τεμπελιάς: ἀνοιχτὴ καρδιά καὶ φκαριστήμενα πρόσωπα μόνε ἀπαντᾷς. Ἡ σιλαβιά, πού στοὺς κάμπους τῆς Θεσσαλίας τσά-κισε κάθε ἄνθρωπο, δὲν μπόρεσε ν' ἀνέβη στὶς πλα-γιές τοῦ βουνοῦ τους. Τούρκος δὲν μπορεῖ ὄχι νὰ καθήσῃ μὰ οὔτε τὸ πόδι του νὰ πατήσῃ στὸ χω-ριό τους καὶ κυβερνοῦνται ὅπως καὶ οἱ προγόνι τους μὲ τοὺς δικούς τους ἄρχους. Δυὸ φορές οἱ ἄγριοι μουσουλμάνοι, ζουλεύοντας τὸ βίος τους καὶ τὴν ἐ-φτυχιά τους, γυρέψανε ν' ἀνεβῶνε καὶ νὰ διαγυμῖ-σουνε τὰ χωριά καὶ τίς δυὸ φορές κακὴν κακῶς φύ-γανε, γιατί οἱ χωριανοὶ δουλέψανε μὲ τὸ καρυοφύλ-λι: μὲ ὅση ἐφκολία δουλέψανε σ' ἀδράχτι. Ὅλοι ὡς καὶ τὰ παιδιὰ δουλεύονε στὰ μπογιατζίδικα, οἱ ἄντρες βάφουνε τὸ μπαμπάκι καὶ οἱ γυναῖκες τὸ γνέθουνε. Στὰ 24 ἀργαστήρια τους βάφουνε κάθε χρόνο 2,500 μπάλες μπαμπάκι ἀπὸ 100 κοιλὰ οἱ μπάλες».

Ὅσοι καταγινόντανε μὲ τὰ κοινωνικὰ προβλή-ματα θὰ κάνουνε καλὰ νὰ μελετήσουνε προσεχτικὰ τὸν τρόπο πού ἐφαρμόσανε οἱ Ἀμπελακιῶτες Ἀ-φτοῦ δὲν εἶναι πιὰ θεωρίες, εἶναι ἕνα πραγματικὸ πείραμα πού πέτυχε καὶ πού μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ χρησιμεύῃ γιὰ μάθημα σ' ὅλους τοὺς θεωρητικούς κοινωνιολόγους. Ἐκεῖ θὰ διῆς πὼς μπορεῖ νὰ προ-κόψῃ ἕνα ὁμάδιασμα μὲ τὴν ἀντιαγάπη καὶ τὴ συ-νεργασία καὶ καὶ θὰ διῆς πὼς ἡ ζούλεια καὶ ὁ κα-βγὰς ἀνάμεσο στὶς κοινωνικὲς τάξεις μπορεῖ νὰ φέρῃ τὴν καταστροφὴ. Γιὰ μᾶς τοὺς Ρωμιούς μάλιστα ἀξίζει τὸν κόπο νὰ μελετήσουμε φιλοκοπὲς καὶ μὲ προσοχὴ πὼς εἶτανε ὁργανισμένος ὁ συντροφισμός στὰ Ἀμπελάκια. Εἶναι τὸ καλῆτερο πραχτικὸ μά-θημα πού μπορούμε νὰ πάρουμε. Γι' ἀφτὸ μού φαί-νεται καλὸ νὰ μεταφράσω ἐδῶ τὴν περιγραφὴ πού

6) Tableau du commerce de la Grèce 1800.

ἔδωκε στὸν Boulanger ὁ Ἀρόσος Δροσινὸς πού εἶ-τανε μέλος καὶ γιατρός τῆς Ἑταιρείας (7).

«Τὰ Ἀμπελάκια, ἡ πρωτεύουσα ἀφτῆς τῆς ἐ-ταιρείας, εἶχε ὡς 4,000 κάτοικους καὶ ἄλλα χωριά ὡς 2,000. Μὰ μπορεῖς νὰ πῆς πὼς καὶ ἡ πρωτεύου-σα εἶτανε καμωμένη ἀπὸ πολλὰ χωριουδάκια κοντὰ κοντὰ χτισμένα. Βρισκόντανε σὲ μιὰ λαγκαδιὰ στὰ ὠραῖα καὶ ἀθάνατα Τέμπη ἀπάνω στὸ δρόμο πού τραβῶντας κορδελιαστὰ κατὰ τὸ στόμιο τῆς Σα-λάμπριας πᾶει ἀπὸ τὴ Λάρισα στὴ Σαλονίκη. Τὸ ὄνομά τους μᾶς δείχνει πὼς στὴν ἀρχὴ οἱ κάτοικοι καταγινόντανε μὲ τὴν ἀμπελουργία.

Καλουργίζοντας τὸ πλοῦσί τους χάμα οἱ χω-ριανοὶ κάνανε μεγάλες σοδεῖς καὶ φυσικὸ εἶτανε νὰ τίς πουλοῦνε γιὰ ν' ἀγοράζονε ἄλλα πράματα τῆς πρῶτης ἀνάγκης. Καμπόσαι ἀρχίσανε νὰ ξενιτεύου-νται καὶ ἔτσι ἀποχτήσανε πρᾶξη στὸ ἐμπόριο καὶ στὴ διοίκησι. Λίγο λίγο στὰ Ἀμπελάκια ἀρχίσανε νὰ γνέθουνε καὶ νὰ βάφουνε τὸ μπαμπάκι καὶ τότες πιὰ πῆσανε τὰ μπρός

Ὅλη ἀφτὴ ἡ δουλειὰ δὲ γινότανε σὲ μεγάλες φάμπρικες μὰ σὲ κάθε σπιτί καὶ κάθε φαμελιά πλε-ρώνονταν ἀναλογίως τῇ δουλειᾷ πού ἔκανε. Σ' ἀ-φτὴ τὴ μελέτῃ θὰ κοιτάξουμε φιλοκοπὲς πὼς ξε-μοιραζότανε τὸ κέρδος καὶ πὼς φροντίζανε γιὰ τίς κοινοτικὲς ἀνάγκες.

Ἄν καὶ τρεῖς ξεχωριστοὶ κλάδοι δουλέψανε σ' Ἀμπελάκια, ὁ κοινοτικός, ὁ γεωργικός καὶ ὁ ἐμπορι-κός, καὶ οἱ τρεῖς ὅμως μαζί εἶτανε ἕνας γενικὸς συν-τροφισμός.

Κοινοτικὸς κλάδος. Σὲ κάθε χωριὸ ὅλοι οἱ κά-τοικοι, ἐξὼν οἱ δούλοι, ἀπὸ 21 χρονῶ καὶ ἀπάνου ἐ-κλέγανε μὲ περισσοψηφία μιὰ ἐπιτροπὴ πού ξεμοί-ραζε σὲ κάθε σπιτικό τὸ ἀνάλογό του ἀπὸ τὸ φόρο πού ὦρισε ἡ πρωτεύουσα. Μόνε ὅσες φαμελιές εἶχα-νε περίσσεμα πλερώνανε φόρο. Γιὰ νὰ γίνη ἀφτὴ ἡ ξεμοίρασι λογαριάζανε τὸ σόδημα κάθε σπιτικοῦ κατὰ τὰ χωράφια καὶ κατὰ τὴ δουλειὰ καὶ συνά-μα λογαριάζανε τίς ἀνάγκες του, ὅτι περισσεῖς φο-ρολογιότανε ἀνάλογα.

Οἱ προεστοί, ἔτσι λεγόντανε τὰ μέλη τῆς καθε-ἐπιτροπῆς, φροντίζανε γιὰ τὰ σοδήματα πού δύναν-τὰ κοινοτικὰ χωράφια καὶ τὰ λειβάδια, γιὰ τὰ ἐκ-κλησιαστικὰ χτήματα, γιὰ τὰ ποσὰ πού ἡ κεντρι-

7) Ambelakie pas. F. Boulanger,

Γ. Ν. ΑΒΑΖΟΣ

ΣΤΟΝ ΚΑΒΟ'

Δ'.

Τὸ πρῶτ' ὁ Θόδωρος σηκώθηκε μὲ πονοκέφαλο, μ' ἀκεριά, καὶ ὡς τὸ μεσημέρι ἔμεινε κλεισμένος στὴν κάμαρά του. Τάπομεσήμερο, σὰν εἶτανε καλῆ-τερα, συφώνησε μιὰ καρότσα μὲ τὴν ὥρα καὶ τρά-βηξε ἴσια στὸν Κάβο, ἔχοντας καὶ τὸ φόβο μὴν πῆγαιν' ἄδικα, σὰ δὲν μπόρεσε τὸ πρῶτ' νὰ ἰδῇ κα-νένα του. Εἶτανε τέσσερις ἡ ὥρα, ζέστη ἀκόμα ποῦσκαζε τὸ τζιτζίκι. Ὁ μεσημεριώτικος ὕπνος πολ-λὺ βαριά φαίνεται κρατοῦσε τοὺς φίλους του καὶ κα-νεῖς δὲν τὸν ἐννοίωσε. Οἱ κάμαρές τους σφαλειστὲς γιὰ τὴν ἡλιό, πού αὐτὴ τὴν ὥρα χτυποῦσε τὴν πόρ-

*) Ἡ ἀρχὴ τοῦ στὸν ἀριθ. 308.

τα τους· μόνο τὰ βορεινὰ παραθύρια, κατὰ τὸ βου-νό, εἶχαν ἀνοιγμένα, νὰ πάρουνε λίγη δροσιὰ στὴν τόση λαύρα. Καθῆσε σ' ἕνα τραπέζι μὲ τὴν ἀμα-ξὰ κατ' ἀπ' τίς ἐλιές καὶ χτύπησε, μὰ κανεῖς δὲν ἐρχότανε. Μέσ' στὸ μαγαζὶ μεγάλος κκυγὰς γενό-τανε καὶ ἄκουγες πότε τὴν ἀγριοφωνάρα τῆς Στά-θαινας, τῆς σπιτονοικοκυρᾶς, πότε τὴν πεισματάρη-κη φωνούλα τῆς Μαρῖως μαζί μὲ κλάμα τῆς. Πού καὶ πού μιὰ γερὴ γροθιά βροντοῦσε σὲ κάποιο τρα-πέζι καὶ ἕνα βαρὺ: σκασμός! ἄκουγότανε, συνηθι-σμένο κοπιζιμέντο τοῦ μπάρμπα Στάθου... Ὁ Θόδω-ρος παραξενεύτηκε καὶ πῆγε νὰ ἰδῇ τί τρέχει. Ὁ μπάρμπα Στάθου, στὸ σακίηρ κέφι, πού λέν οἱ Τούρκοι, μὲ μύτη μελιτζανιά καὶ μάτια μισοκοιμι-σμένα, καθότανε σ' ἕνα τραπέζι καὶ ἔστρωνε στὴν πλάκα τοὺς λογαριασμούς του μὰ στρώσιμο δὲν εἶ-χανε ὅπως διάολο καὶ νὰ τόφερνε δυὸ καὶ δυὸ βγαίνανε τριάμισι!

— Δέ... δέ μ' ἀφίνουμε νὰ κάν' τὴ δουλιὰ μ' οἱ πατσαούρες τ' κερατᾶ!... σ' πῆρ' καὶ σὴ σή-κους' ἀρή!... σκασμός!

Ἡ γροθιά καὶ ἄλλη μιὰ φορὰ βρόντησε στὸ τρα-πέζι, κάνοντας τὴν πλακίτσα νὰ χορεύῃ, γιὰ τι-μωρία τῆς, φαίνεται, σὰ δὲν ὠδήγαε τὸ κοντύλι τοῦ

γέρω Στάθου! Ἡ Μαρῖω, κρατῶντας στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μιὰ κοτούλα σταχυιά, πού κακάριζε σιγὰ σιγὰ, σὰ νὰ τῆς μιλοῦσε, μόλις εἶδε τὸ Θόδωρο ἔτρεξε κοντὰ του, σίγουρα πὼς θάβρισκε τὸ δίκιο τῆς!

— Ἀκου με, κύρ Θόδωρε· τοῦπε σογγιζόντας τὰ κλαμμένα μάτια τῆς—καὶ πές μ' στὸ Θεὸ σ' γὼ τόχου τᾶδικο γιὰ ἡ μάνα μ'!...

— Ἀεὶ χάσ' ζουρλή! πούχς καὶ μούρ' νὰ γυ-ρεῖς δίκιο μ'!

— Τούτηνα τὴν κοτούλα μ' κύρ Θόδωρε τὴ βρήκα μικρὸ κλωσσοπούλ' στὰ χωράφια. Εἶτανε κουτσό, τοῦχανε σπᾶσ' τὸ ποδαράκι μὲ λιθάρ' καὶ δὲν ταγιανοῦσε τὸ ἔρμο νάκλουθῃς τὴν κλώσσα, ἐμνησκε πίσω καὶ τοῖου τοῖου πήγαινε μοναχὸ τ' κουτσαίνοντας. Τόδα γὼ, τὸ λυπήθηκα καὶ τὸ πῆ-ρα σπιτί μας. Τοῦ καλάμωσα τὸ ποδαράκι, τοῦ τόδεσα μὲ μεταξωτὴ κλωστή, καὶ γὼ τὸ τάιξα ὡς πού νὰ γιάνη καὶ νὰ μωρῇ νὰ τρεῖξη. Σὲ λίγο ἐ-γίανε τὸ ποδαράκι καὶ τὸ κλωσσόπουλο μ' ἀκλού-θηκε, ὅπου πήγαινε, ἔγεινε κλώσσα του! Μ' βγήκ' ἕνα κατεργάριο... πρῶτης!

— Φωτὶὰ νὰ σ' ἀψ' παλαβή!

— Ἀς εἶμαι παλαβή! Τέτοια γεννήθηκα!.. Τὸ λοιπὸ, κύρ Θόδωρε, τὸ κλωσσάκι μ' τόδγαλα

κή Κάσσα της Εταιρείας ξεχώριζε για τους δρόμους, τὸ νοσοκομείο, τὰ βοηθήματα στους φτωχοὺς καὶ σακάτηδες κτλ.

Στὴν πρωτεύουσα εἴτανε μιὰ ἄλλη ἐπιτροπή, ἡ δημογεροντία. Οἱ κάτοικοι ἐκλέγανε μὲ περισσευφικὰ ἕνα δημογέροντα ἀπὸ κάθε χωριὸ καὶ ἕξ ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα. Ἡ δημογεροντία κυβερνοῦσε ὅλη τὴ συγκυβέρνηση, εἴτανε κριτὴς σὲ κάθε φταίξιμο καὶ στὶς ἐμπορικὲς διαφορὲς. Ἀπὸ τὴ συναγορευιότανε μὲ τὸν πασά τῆς Λαμίας καὶ τοῦ πλέρωνε τὸ δόσιμο, μὲ τὸ Δεσπότη, μὲ τὶς ἄλλες κοινότητες, μὲ τὸ Πατριαρχεῖο καὶ φρόντιζε νὰ παίρνῃ τέλος ἡ κάθε ἀπόφαση ποὺ πήρανε οἱ μεγάλες συντυχίες γιὰ τοὺς λογαριασμοὺς τῆς ἐταιρείας καὶ γιὰ τὰ χρήματα ποὺ εἴτανε νὰ ξεδεφτοῦνε γιὰ τὸ γενικὸ καλὸ. Ἄν κανένας ἐγκληματοῦσε παραδινότανε στὸν Πασά, ἡ τίς πὶο πολλές φορές σὰν μπορούσαν νὰ τὸνε γλυτώσουν ἀπὸ τὰ χέρια του, στὸ Δεσπότη τῆς Λαμίας.

Ὅλοι, ἐξὸν οἱ δούλοι, ποὺ εἴτανε ἀπάνου ἀπὸ τὰ 21 πηγαίνανε στὶς γενικὲς συντυχίες. Ἐκεῖ ἐγκρίνανε τοὺς λογαριασμοὺς τῆς ἐταιρείας, ἀποφασίζανε τί ποσὸ ἀπὸ τὰ κέρδη ἔπρεπε νὰ μείνῃ γιὰ ὅλα τὰ δημόσια καταστήματα καὶ τί ἀπὸ τὸ ὑπόλοιπο θὰ μοιραστῇ. Οἱ δημογέροντες εἴτανε ὑπόχρεο νὰ μνησκουνε στ' Ἀμπελάκια τὰ τρία χρόνια ποὺ εἴτανε διορισμένοι.

Μπορεῖς νὰ θαρρέψῃς πὺς μόνε τοὺς πλούσιους ἐκλέγανε δημογέροντες μὰ θὰ λαθεφτῇς. Ποιὲς οἱ Ἀμπελακιώτες δὲν ξεχωρίζανε κανένα, καὶ φτωχοὶ καὶ πλούσιοι γινότανε δημογέροντες καὶ κυβερνοῦσαν τὴν ἐταιρεία, ὁ τελεφεταῖος; μάλιστα πρόεδρος τῆς ἐμπορικῆς ἐταιρείας στάθηκε ὁ Γεώργιος Σφάρτζης (Schwartz ὁ μάβρος παρκάσιμ πού τοῦ δώσανε οἱ Γερμανοὶ γιατί εἴτανε πολὺ μελαχρινός), εἴτανε ἀπὸ τοὺς πὶο φτωχοὺς Ἀμπελακιώτες πραγματεφτάδες, ἂν καὶ μόλις ἤξερε νὰ διαβάξῃ, τότε τιμήσανε γιὰ τὴν ἀξιάδα καὶ τὴν τιμιότητά του. Πέθανε στὴ Βιέννα 80 χρονῶ φυλακωμένος γιὰ χρῆση ὕστερα ἀπὸ τὴν καταστροφὴ τῆς ἐταιρείας.

(ἀκολουθεῖ)

ΓΙΑΓΚΟΣ ΧΑΤΖΗΣ

ΜΑΝΩΛΗ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗ

ΤΡΕΙΣ ΜΙΑΛΛΑΝΤΕΣ (ΓΙΑ ΠΙΑΝΟ)

Πουλιούνται 1 δραχμὴ ἡ καθεμιὰ
στὴ γραφεῖα τοῦ «Νουμά».

ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΑΝΟΙΞΗ

Τώρα ποὺ ἀνέβηκε ἡ ἀνοιξὴ μιὰ νέα ζωὴ τριγύρω
Κι ἀνάσπουν μέσ' στὶς καρδιὰς τὸ πεθαμένο μῦθο,
Ὅλα ταιριάζαν, τίποτα δὲν ἔμεινε μόνάχο.
Ἡ ἀθάνα βαρκοῦλα μίλησε μὲ τὸ σκληρὸ τὸ βράχο,
Σάραϊο λιθάρι πλέχτηκε γλωρὸ περιπλοκάδι,
Τὸ πρῶο φεγγάρι δλονυχτὶς συντρόφεισε τὸ βράδι,
Τραγοῦδῃσε ὁ καλόγαινος κι ἀπάντησε ἡ γαλιάντρα
Καὶ οἱ ξωτινιὲς χορεύανε στὰ μουσικολομένα τάντρα.
Ὅλα ἐδῶ πέρα δέθηκαν μὲ τὴν κλωστή τοῦ ἀνέμου
Κι δλόγισαν, σὰ στέφανο, τὸ γαλανὸ τοῦ ἀπείρου !
Ἀδρες, γαλήνη, μυρωδιές, κρυφολογα, μαγνάδια,
Φιλάνια, ψιθυρίσματα, χτύποι καρδιὰς καὶ χάδια....
— Καὶ σὺ ποῖος εἶσαι ποὺ ἀνιούθης ἀγρὰ τὸ μονοπάτι
Μὲ τὴ μαλλιὰ ξεχθένισα, μὲ καρφωμένο μάτι
Κι ἀγέλαστος (σὰ λειτουργὸς ποὺ σκύβει σὲ Βαγγέλιο)
Στὴς πλάσης τόλοπρόσιντο τὸ μέγα χαμογέλιο ;

Γενέβη· Μάρτις 1908.

ΛΕΑΝΤΡΟΣ Κ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΚΟΡΗ ΜΟΥ

Ἀγαπημένη μου,

Καὶ γελῶ καὶ κλαίω ἀκόμα μὲ τὸ τηλεγράφημά σου: «Σ' ἔκαμα γιαγιά. Ἡ κόρη μου καὶ γὼ σοὺ φιλοῦμε τὸ χέρι». Τί ὁμορφα καὶ τί ζωντανὰ ποὺ μοῦ τόπες ! Νὰ μοῦ ζήσει κ' ἡ μάνα κ' ἡ κόρη. Νὰ μοῦ ζήσετε, ἀγαπίττες μου. Νὰ σὰς χαρῶ καὶ τίς δυὸ σὰς καὶ νὰ δώσει ὁ Θεὸς νὰ μοῦ ζήσετε καὶ νὰ μοῦ κλείσετε μιὰ μέρα κ' οἱ δυὸ τὰ ματάκια μου.

Ἄσε με τώρα, χρυσή μου, νὰ φλυαρήσω καὶ γὼ λιγάκι...σὰ γιαγιά. Μικροπαντρεμένη καὶ μικρομάνα καὶ σὺ, σὰν τὴ μαννούλα σου. Τὰ πάτησες δὲν τὰ πάτησες ἀκόμα; τὰ δεκαεννιά (νὰ σὲ χαρῶ, οὔτε μὴνα δὲ σοὺ κρύβω !) καὶ νὰ σου μαννούλα καὶ σὺ μὲ μιὰ κουκλίτσα ὁμορφη, φυσικὰ σὰν καὶ σένα, στὴν ἀγκαλιά. Καὶ γὼ τρέχω στὸν καθρέφτη μου καὶ καμαρώνω τώρα γιὰ τὴς ἀσημένιες τρίχες ποὺ σπαρθήκανε πλέριες πάνου στὰ κατὰμαυρα μαλλιά μου (ἔχ, τί φούρκα ποὺ τίς εἶχα ἔσκαμε χτεῖς αὐτὲς τίς ἀδιάντροπες τρίχες !) καὶ λογαριάζω ὕστερα νὰ βγῶ στὰ μαγαζιά νὰγοράσω καὶ γυαλιά.

Γιαγιά χωρὶς ἄσπρα μαλλιά καὶ χωρὶς γυαλιά καὶ δὲν ταιριάζει. Καὶ γὼ θέλω νὰ φαίνομαι καὶ νάμαι σωστὴ γιαγιά. Ψέματα ; Σὰ γιαγιά λοιπὸν ἀρχινῶ ἀπὸ τώρα τίς συμβουλές μου. Γερωντίστι-

κο φεγάδι κι αὐτὸ καὶ συχώρσε μου το. Μὴ μοῦ γελάσεις ποὺ σοὺ μιλάω γιὰ γερατιά. Ἄσπρα μαλλιά καὶ γυαλιά, εἴπαμε. Στὰ ὕστερα, φταῖς καὶ σὺ ποὺ μ' ἔκαμες τόπο νωρὶς γιαγιά —καὶ μιὰ γιαγιά δὲν μπορεῖ νὰ ποζάρει ποτὲ γιὰ νέα.

Τί λέγαμε λοιπὸν ; Ἄ, ναί ! Γιὰ συμβουλές μιλούσαμε. Καὶ ἡ πρώτη συμβουλή μου εἶναι νὰ κἀνεις ἄνθρωπο αὐτὴ τὴν κουκλίτσα ποὺ κρατεῖς τώρα στὴν ἀγκαλιά σου. «Μὰ τί ; θὰ μοῦ πεῖς. Ἄνθρωπος δὲν εἶναι ; » Ὅχι ἀκόμα. Γιὰ τὴν ὥρα εἶναι ἕνα τίποτα, εἶναι ἕνα λουλουδάκι ποὺ σοὺ μπιστεύθηκε ἡ Φύση στὰ χέρια σου, φορτώνοντάς σε μιὰ μεγάλη εὐθύνη. «Αὐτὸ τὸ λουλουδάκι, σοὺ εἶπε, σοὺ τὸ δίνω ὅχι μοναχὰ γιὰ νὰν τὸ μυρίσεις καὶ νὰν τὸ χαρεῖς, μὰ γιὰ νὰ μοῦ τὸ περιποιηθεῖς, νὰ μοῦ τὸ προσέξεις καὶ νὰ βάλεις τὰ δυνατά σου νὰ θαματουργήσεις καὶ σὺ. Τὸ λουλούδι νὰ μοῦ τὸ κἀνεις ἄνθρωπο».

Θάμα, βλέπεις, σοὺ ζητάει ἡ Φύση, μὰ μὴ τρομάξεις. Ὅσο κι ἂν εἶναι θάμα, θὰ μοῦ τὸ καταφέρεις, γιατί ἡ μάνα στέκληθινὰ θαματουργεῖ καὶ τὸ μαγικὸ ραβδί ποὺ κρατᾷ στὰ χέρια της καὶ καταφέρνει τέτια μεγάλα θάματα, λέγεται Ἀνατροφή.

— Ἀπὸ τώρα ; Σὲ καλὸ σου ! Ἀκόμα δὲν τὴν καλοφασκιάσαμε τὴν ἀγγονούλα σου καὶ λόγου σου ἀρχινᾷς τὸν ξέψαλμο τῆς ἀνατροφῆς :

Αὐτὰ δὲ λές, πονηρή ; Καὶ δὲ χαμογελάς ; Θαρρῶ πὺς σὲ βλέπω, μὰ δὲ χαμογελῶ. Σοβαρεύουμαι καὶ μὴ μοῦ ξαφνιαζέσαι. Εἶρε το, ἡ δουλιὰ τῆς μάνας ἀρχινᾷ ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ πῆσαι τὸ παιδί ἀπὸ πάνου της, κι ὅπως τοῦ δίνει τὸ γάλα της γιὰ νὰν τοῦ θρέψῃ τὸ κορμί, ἔτσι πρέπει νὰ συλλογιστεῖ, τὴν ἴδια ὥρα, καὶ πὺς νὰν τοῦ θρέψῃ τὴν ψυχὴ. Δουλιὰ τῆς μάνας εἶναι κι αὐτὴ. Καὶ ἡ πρώτη σταλαματιά γάλα ποὺ θὰ πῆσαι στὸ στομάκι τοῦ πρέπει νὰ συντροφεύεται κι ἀπὸ τὴν πρώτη σκέψη ποὺ θὰ πῆσαι στὴν ψυχὴ του. Νὰ καὶ τὸ παράδειγμα : Ἡ κορούλα σου πρέπει νὰ τρώῃ γάλα κάθε δυὸ ὥρες, ἄς ποῦμε. Ἄς ποῦμε ἀκόμα, πὺς αὐτὴ θάναὶ λαίμαργη καὶ θὰ σοὺ ζητάει μὲ κλάματα κάθε μισὴ ὥρα γάλα. Ἄν τὴ λυπηθεῖς καὶ τῆς δώσεις, θὰν τὴ συνειθίσεις ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή νὰναι ἀπαιτητικὴ, πεισματάρικη κ' ἔτσι τῆς φυτεῖς νωρὶς νωρὶς, μὲ τὴν πρώτη γουλιὰ γάλα, νὰ ποῦμε, καὶ τὸ πρῶτο φεγάδι στὴν ψυχὴ της.

Ἀγκαλιὰ ἔχουμε καιρὸ νὰν τὰ ποῦμε ὅλ' αὐτά.

— Ἄα ! Παναῖτσα μ' ἀδικία !..

— Τσιμουδιά ! Θὰν τὰ πῶ καὶ γὼ τώρα ! Ἐνα πουλὶ ξεστίπωτο, πανάθεμά το, ποὺ δὲν ἔχει ταίρι ! Βρὲ ξύ, βρὲ ξύ ! Αὐτὸ, μωρὲ γιὲ μ' τίποτις, μέσ' στὸ σπίτ' ὀλοῖνα ! Πῆς μου γιὰ, πέντε χρόνια τώρα, ἔμεινε κρεββάτ' τραπέζ' σκαμνὶ ἀκουτσουλίστο ; Οὔτε γύφτ' νάμιστα ! Αὐτὰ τίποτις, κουτσουλὲς ὅσες θές ! Κι ὅλα τούτα γιατί, γλίπεις εἴταν' ἡ κυρὰ Σταχοπούτα, ἡ ψυχοκόρ' τῆς δυχατέρας μας !

— Ἐνα πρᾶμα εἶχα καὶ γὼ....

— Μωρὲ, ἄσε με νὰ μιλήσω, λέω ! Μ' ἔλεις τίς κουτσουλὲς θὰ σ' τὴν ἄφωνα νὰν τὴ χαρῆς τοῦμπανο, ἂ δὲν ἔκανε γρουσουζίες... Εἶρε κύρ Θεοδράκη μ' ἄρχισ' ἡ πανούκλα νὰ κἀν' σὰν κόκκορας, νὰ πδάη πὰν' στὶς κότες καὶ νὰ λαλᾷ σὰν πετεινός !

— Μωρ' ἀλήθεια, Μαριῶ :

— Καλὲ μ' τὴν τσιμπῶνε, κύρ Θεόδωρε, οἱ ἄλλες κότες κι αὐτὲς ἀκόμα τῆς θέν τὸ κακὸ της, σὰ νὰ ζουλεύουνε ! Τί νὰ κἀνῃ κι αὐτὴ ἡ φτωχιά, μαύρισε τὸ μάτι της καὶ πέφτ' πάνω τους καὶ τίς τσιμπάει....

— Μωρὲ δὲ λάλῃσε καὶ ψὲς καὶ σήμερις, νὰ τώρα γιὰ, σὰν πετεινάρ' ; Ψέματα σ' λέω ;

— Κι ὁ κόκκορας δὲν κακαρίζει καμιά βολὰ

Σταχοπούτα, γιατί' εἶναι σταχτὶ τὸ χρώμα του... ἔπειτα ὅλο στὸ σπίτ' θείλ' νάνα, νοικοκυρούλα σωστή....

Καὶ ἡ Μαριῶ χαίδευε τὴν κοτούλα καὶ τίς ἐριχνε κατὶ πονετικὲς ματιές, ποὺ μπορούσε κανεὶς νὰ τὴ ζηλήψῃ !

— Τῆπες, μωρή ! Θὰν τὰ πῶ καὶ γὼ τώρα τοῦ κύρ Θεόδωρου, νὰν τάκούσ' κι ἀπ' τὴν ἄλλ' τὴ μεριά....

— Ἐχω κι ἄλλα, μάνα ! Τὸ κλωσσάκι μ'....

— Μωρ' κλωσσάκι τ' λές ἀκόμα τὴν παλιόκατα ; μωρ' εἶναι πὶο γριὰ πὸ μένα, πανάθεμά τη !

— Εἶναι τώρα πέντε χρονῶ...ἂς γενῇ ὅσο θείλ' δὲν τὴ σφάζω, μάνα, δὲν τὴ σφάζω ! Κομμάτια γίνουμε μὰ δὲν τὴ σφάζω !

Τὰ μάτια τῆς Μαριῶς πλημμυρίζανε πάλε δάκρυα. Κάθησε καὶ σ' ἔνχ σκαμνὶ κι ἔρρησε χάμω τὴν κοτούλα, ποὺ τριγύρισε καὶ λίγο μ' ἔν' ἄργὸ ἄργὸ πάτημα, σὰ νάνοιθε πὺς εἴτανε χαϊδεμένη, κ' ὕστερα ζύγωσε πάλε τὴν κυρὰ της, στάθηκε μπρός της, τὴν κοίταξε κ' ἔκλτεσε κοντὰ στὰ φουστάνια της. Ἡ Μαριῶ τὴ χαϊδεψε κι αὐτὴ ἀρχίσε πάλε τὰ χαδιάρικα : κὼ κὼ κὼ !

— Τόσα χρόνια καὶ π' τὴν ἔβαλα γὼ νὰ κοι-

μηθῇ, καὶ πᾶει καὶ κουρνιάζει, δὲν ἄλλαξε ποτὲ τῆς τόπο ! Τὴ φωναζῶ κι ὅπου κι ἂν εἶναι σκοτώνεται νάρθη, σὰ νὰ φοβᾷτ' ἡ ἔρμη μὴν ἀργήσ' ! Πέφτω ἔρρωστη καὶ δὲν ξεκολλάει πὸ τὰ πόδια μ', λές καὶ νοιώθ' τὸ πλὶ μ' τί μ' γίνεται !... Ὑστερὶς ἀπ' αὐτὰ μ' τὴν πιάν' σήμερις ἡ μάνα μ' νὰν τὴ σφάζ' !.. ἔμ δέ !

Κ' ἡ Μαριῶ χτύπησε μὲ πίκρα τὸνα χέρι στ' ἄλλο !

— Ἄ κυρὰ Στάθαινα, εἶπ' ὁ Θεόδωρος, τὸ κορίτσι ἔχει δίκιο ! Τέτοιο πουλί, ποὺ ξέρει γράμματα, τὸ σφάζουνε ; εἶναι κρίμα κι ἀπὸ τὸ θεό !

— Τάχατες πρῶτα ποῦτανε νὰ καὶ γεννοῦσε κάθε μέρα εἴτανε καλὴ, τώρα ποὺ γέρασε πικὰ καὶ δὲ γεννάει μὰς ἔλινε !

— Μωρὲ πότε γεννοῦσε κάθε μέρα ἡ κουτσάβλασ' σου ;

Νὰ μὲ συχωρᾷς ! Δὲν εἶναι πικὰ καθόλου κουτσάβλα !

Τῆς ἔδινες, τῆς ἔδινες κριθάρ' ποὺ πᾶχυνε κ' ἔγινε σὰ βουτσὶ, κρέμασ' τὸ προγούλι της σὰν τοῦ γάλου, ποὺ μπορούσε, μωρή, νὰ γεννήσ' κάθε μέρα ; Στὴ χάσ' καὶ στὴ γέμιση τοῦ φεγγαριού... καὶ κατὶ αὐγούλια, περδικαύγούλια !

Γιὰ τὴν ὥρα ἔχεις ἀνάγκη ἀπὸ ἡσυχία καὶ δὲν ἀ-
ξίζει νὰ σὲ πολυκουράζω μὲ τίς κουβέντες μου.

Φίλησέ μου τὴν ἀγγονούλα μου γλυκὰ γλυκὰ
κι ἅμα μοῦ δυναμώτει λίγο, γράψε μου. Ὁ κύρ Ντ-
κος ἂς ἀφίσει τὴν τεμπελιά του καταμέρος κι ἂς
μοῦ γράφει συχνότερα, τουλάχιστο τώρα πού δὲν
μπορεῖς ἐσύ.

Σὰς γλυκοφιλῶ καὶ τοὺς τρεῖς

Ἡ μανούλα σου
ΕΓΓΕΙΡΙΑ

ΒΡΗΚΕΣΙ....

Ἄλλον ἄφησες γιὰ μένα

Μαριγούλα ντροπολή!

Σ' εἶχε κακομαθημένα,

Σιλάβος σου καὶ πιδ πολὺ.

Τώρα θές νὰ καταλάβω

Πῶς δική μου Μαριγώ

Ξέρε ἀπὸ ἄντρες. Μωρὲ μπεάβο!

Ἀμ' ἄλληνη ἄφησε κ' ἐγώ!

ΒΑΣΗ—ΔΑΚΗΣ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἑντοκοὶ καταθέσεις

Ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα δέχεται ἐντόκους καταθέ-
σεις εἰς τραπεζιτικὰ γράμματα καὶ εἰς χρυσὸν,
ἔτσι εἰς φράγκα καὶ λίρας, στερεῖντας ἀποδοτέας εἰς
ὁρισμένην προθεσμίαν ἢ διαρκεῖς.

Αἱ εἰς χρυσὸν καταθέσεις καὶ οἱ τόκοι αὐτῶν
πληρώνονται εἰς τὸ αὐτὸ νόμισμα, εἰς δ' ἐγένετο ἡ
κατάθεσις εἰς χρυσὸν ἢ δι' ἐπιταγῆς ὅπως (chèque)
ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ κατ' ἐπιλογὴν τοῦ ὁμολογιούχου.

Τὸ κεφάλαιον καὶ οἱ τόκοι τῶν ὁμολογιῶν πλη-
ρώνονται ἐν τῷ Κεντρικῷ Καταστήματι καὶ τῇ αἰ-
τήσῃ τοῦ καταθέτου ἐν ταῖς ὑποκαταστάσεσιν τῆς
Τραπέζης.

Τόκοι τῶν καταθέσεων.

1	1/2	τοῖς	οἷο	κατ' ἔτος	διὰ	καταθέσεις	6	μην.
2		"	"	"	"	"	1	ἐτ.
2	1/2	"	"	"	"	"	2	ἐτ.
3		"	"	"	"	"	4	ἐτ.
4		"	"	"	"	"	5	ἐτ.

Αἱ ὁμολογίαι τῶν ἐντόκων καταθέσεων ἐκδίδον-
ται κατ' ἐκλογὴν τοῦ καταθέτου ὀνομαστικαί ἢ ἀνών-
υμοι.

σάν τὴν κότα;

— Ἀλήθεια—εἶπ' ὁ Θόδωρος—κι ὁ κόκορας,
κυρὰ Σταθαινα, κακαρίζε: σάν κότα, δὲν εἶναι τὸ
λοιπὸ παράξενο νὰ λαλήσῃ κι αὐτὴ σάν πετεινός!
οὐ εἶν' αὐτὲς οἱ γρουσουζίες, δὲν τὸ νοιώθω!

— Μωρ' δὲν τ' ἀκούω γὼ αὐτὰ μόν' κάλλιο νὰ
φάῃ τὸ κεφάλι τῆς παρὰ νάχου γὼ τρομάρες!

— Κοίταξε, καλὰ, μάννα, εἶπ' ἡ Μαριγώ κατα-
κόκκινη ἀπ' τὴ φούρκα τῆς, μὴ μ' πειράξῃς τὸ πλῆ,
μὴν τύχη καὶ μ' πάθῃ τίποτε, γιατί θάρρωσθήσω!
Νά, ξέρε το, θάρρωσθήσω νὰ πεθάνω!

— Δάγκωσ' τάχειλι σ' ἀρὴ παλαθὴ!

Πάνω στὴν ὥρα βγήκ' ὅζω κι ὁ Γιάννης μὲ τὴν
πουκαμίσαν του, νυσταγμένους ἀκόμα καὶ μαχμουρ-
λῆς, ὅπως ἔλεγ' ὁ Κώστας. Τόχαν αὐτὸ τὸ κακὸ κι
ὁ Γιάννης κ' ἡ μάννα του μ' ὄλες τοὺς τίς εὐγέ-
νειες. Σάν ξυπνοῦσανε ζαρώσαν τὰ φρύδια τοὺς καὶ
κρεμνοῦσανε τὰ μούτρα, κ' ἔλεγε κανεὶς πῶς ὄλος ὁ
κόσμος τοὺς χρωστάει! Ἐπρεπε νὰ πλυθοῦνε, νὰ
πιοῦν τὸν καφέ τοὺς, γιὰ νὰ ξεζαλιστοῦν καὶ νὰ
κάνουνε κέφι, λὲς καὶ Τουρκοκρατοῦσανε!... Ἡ Μα-
ριγώ, μόλις τὸν εἶδε, ἔτρεξε κοντὰ του μὲ προθυμία
καὶ μαζὶ μ' αὐτὴ κ' ἡ κότα, σὰ νὰ προσμένανε κ'
οἱ δύο τὴν προστασία του...

Ο ΝΟΥΜΑΣ, ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Γιὰ τὴν Ἀθήνα Δρ. 8.—Γιὰ τίς Ἐπαρχίας Δρ. 7

Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ Φρ. Χρ. 10.

Γιὰ τίς Ἐπαρχίας δεχόμεστε καὶ τρίμηνας (2 Δρ. τὴν τρι-
μήνια) συνδρομῆς.

Κανένας δὲ γράφεται συνδρομητὴς ἂν δὲ στείλει μπροστὰ
τὴ συνδρομὴ του.

10 λεπτὰ τὸ φύλλο λεπτὰ 10

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κιάσκια (Σύνταγμα, Ὁμόνοια,
Εθν. Τράπεζα, Ὑπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς Τροχιο-
δρομοῦ (Ἀκαδημία), Βουλὴ, Σταθμὸς ὑπόγειου Σιδη-
ρόδρομου (Ὁμόνοια), στὰ βιβλιοπωλεῖα «Ἑστίας» Γ.
Κολάρου καὶ Σακέτου (ἀντίκρυ στὴ Βουλὴ).

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Ἡ Κρήτη — Σκουριασμένα ὀπλα — Κάπιο
τραγουδι λησμονημένο — Ἐπιμελητεία —
Οἱ χωριάτες — Μ' ἓνα ἄλλο ταξιδάκι...

Ἡ ΚΡΗΤΗ κήρυξε τὴν ἑνωσὴν τῆς μὲ τὴν
Ἑλλάδα. Ὅσο κι ἂν ἀναγαλλιάζει ἡ ψυχὴ
κάθε Ρωμοῦ κι ὅσο κι ἂν λαχταρεῖ νὰ δεῖ
τούτῃ τὴ φορὰ ἐπιτέλους σαρκωμένο τὸ Κρη-
τικὸ ὄνειρο, στηλώνεται μπροστὰ μας κάπιο
σκιάχτρο πὸν τὸ λένε Διπλωματία καὶ ρήγναι
κάδους νερὸ στὸ κρασί τοῦ ἐνθουσιασμοῦ.

Γιατὶ πρέπει νὰ συμφέρει καὶ στὴν Ἑυρω-
παϊκὴ διπλωματία αὐτὴ ἡ ἑνωσις, κι ὁ καιρὸς
θὰν τὸ δείξει ἂν συμφέρει κι ἂν θὰ γίνει. Ἀν
σὲ τέτοιες περιστάσεις λογαριαζότανε μοναχὰ ἡ
παλικαριὰ καὶ ἡ ἀσβεστὴ λαχτάρα ἐνὸς λαοῦ
γιὰ τὴν ἐθνικὴν του ἀποκατάστασις, ἡ Κρήτη
θὰ πρεπε νᾶναι ἀπὸ χρόνια ἐνωμένη μὲ τὴν
Ἑλλάδα, γιατί ἡ ἐθνικὴ ἰδέα ἔχει θεριέψει
πιά μέσα στὴ λιονταρίσια ψυχὴ τοῦ Κρητικοῦ
λαοῦ, ποτισμένη μὲ ποταμούς αἵμα, καὶ κι
νώντας τὸ θαυμασμὸ καὶ τὴ συγκίνηση. Μόνον ἡ
Διπλωματία δὲ συγκινήθηκε ἀκόμα, γιατί ἡ
Διπλωματία δὲν ἔχει ψυχὴ· ἔχει συμφέροντα.
Κι ὁ Θεὸς νὰ δώσει τούτῃ τὴ φορὰ τὰ συμφέ-
ροντά της νὰ ταιριάζουνε μὲ τοὺς πόθους ὁλο-
νῶνε μας καὶ ἡ ἡρωικὰ Κρήτη νὰ κερδίσει τὸ
βραβεῖο τῆς ἀσύνκριτης παλικαριᾶς της.

Παίρονοντας τὴν Κρήτη ἡ Ἑλλάδα δὲ με-
γαλώνει μοναχὰ τὴν περιοχὴ της καὶ τὸν πλη-

θυσμὸ τῆς παίρνει καὶ κάτι ἄλλο, σπουδαιώ-
τερο, καινούριο αἷμα, καινούρια δὴναμη—αἷμα
ἀγνὸ καὶ δὴναμη λεβέντικη, πὸν ἂν τὸ κατα-
φέρει καὶ τὰ μεταχειρισεῖ καλὰ θὰ δεῖ καὶ τὸ
δικὸ της αἷμα νὰ γερεῖ καὶ τὴ δὴναμη νὰ ξα-
νανιώνει, κ' ἔτσι θὰ μπορέσει κι αὐτὴ μιὰ μέ-
ρα νὰ γιορτάσει τὸν ἀληθινὸ της ξαναγεννημὸ.

*

Αἱ Αἰήτοιοι κύριοι, καλὰ θὰ κάνετε νὰ πάψετε νὰ βρι-
ζετε τοὺς Βουλγάρους εἰς ἐφημερίδας σας. Δὲν ταιριάζει,
καὶ μάλιστα τώρα πού οἱ Βούλγαροι τὰ μπλέξανε μὲ τοὺς
Τούρκους, νὰ παρουσιάζομαστε ἡ ἀρεντιά μας καὶ νὰ βρίζου-
με, ἐπειδὴ τάχα οἱ Τούρκοι εἶναι φίλοι μας καὶ οἱ Βούλγα-
ροι ὀχτροί μας.

Τίποτ' ἄλλο ἔχετε νὰ κάμετε; Κάντε το. Τίποτ' ἄλλο
ἔχετε νὰ δώσετε στοὺς φίλους μας; Δώστε το. Ὅχι ὅμως
παπαρόδες καὶ βρισιές. Γιατὶ θὰ γελοῦν καὶ οἱ Τούρκοι μαζί
μας. Φανταστῆτε συμμαχία (γιατὶ κάτι τέτοιο σκαρώσανε
κιάσκας οἱ πατριωτικὲς ἐφημερίδες μας) πὸν ὁ ἓνας σύμμα-
χος νὰ παρατάξῃ στρατοὺς καὶ κανόνια κι ὁ ἄλλος σύμμα-
χος νὰ παρατάξῃ βρισιές. Μὰ τέτια συμμαχία δὲν τὴ χρειά-
ζονται οἱ Τούρκοι, ἀφοῦ κι αὐτοὶ, τζάνουμ, γλώσσα ἔ-
χουν καὶ μποροῦνε νὰ βρίζουνε.

Κι ὅμως οἱ Τούρκικες ἐφημερίδες ἡ δὲ βρίζουν καθόλου
τοὺς Βουλγάρους ἡ τοὺς βρίζουνε λιγώτερο ἀπὸ τίς Ρω-
μαίτικες. Καὶ τοὺς Τούρκους τοὺς βρίζαμε στὰ 97 κι ὅμως
οἱ βρισιές μας δὲν τοὺς ἐμπόδισαν νὰ μᾶς φέρουν κυνη-
γώντας ἴσαμε τὴ Λαρκία. Μιὰ λοιπὸν καὶ τὰ τέτια ὀπλα μας
σκουριάσανε, ἂς τὰρίσουμε εἰς ἀποθήκας γι' ἀχρηστο ὕλι-
κὸ πολέμου.

*

Οἱ ΠΑΤΡΙΩΤΕΣ ἀπὸ τώρα ἀκονίζουμε.... τὴ γλώσσα
τοὺς γιὰ τὸν Τουρκοβουλγαρικὸ πόλεμο. Ἀ, μωρε, καὶ τί
ἔχει νὰ γίνῃ ἂν ἀρχινήσει αὐτὸς ὁ πόλεμος! Τὰ μαρμαρέ-
νια τραπέζια τοῦ Ζαχαράτου καρτεροῦνε τοὺς στρατηγούς
πού θὰ καταστρώσουν πᾶνον τοὺς τὰ πολεμικά τοὺς σκέ-
δια καὶ οἱ δρόμοι τῆς Ἀθήνας ἀπὸ τώρα ἐτοιμάζονται νὰ
δεχοῦνε τοὺς ζητωπόλεμους.

Ἔχουν ὅμως καὶ κάπια σοβαρὴ ἀνυσυχία οἱ πατριώ-
τες. Πάλι βρεθήκαμε ἀπροετοιμαστοὶ γιὰ πόλεμο. Κ' ἔτσι
τὸ παθαίνουμε πάντα.

Γι' αὐτὸ κ' ἐθνικὸς μας τραγουδὶ πρέπει καὶ μᾶς ἀξίζει
νᾶναι τὸ περίφημο στιχάκι πὸν βγήκε στὰ 78, στὴν ἐποχὴ
τοῦ Ρουσοτούρκικο πολέμου, καὶ τραγουδιότανε στοὺς δρό-
μους τῆς Ἀθήνας:

Στάσου, βρε Τούρκε, νὰ ἐτοιμαστοῦμε,
νὰ δεις οἱ Ἕλληνες πῶς πολεμοῦμε!

Στὰ 78 παρακαλούσαμε, ἦ, σωστότερο, διατάζαμε τοὺς
Τούρκους νὰ μᾶς περιμένουνε. Στὰ 908 διατάζαμε τοὺς
Βουλγάρους. Μὰ δὲ θὰ βρεθοῦν ἐπιτέλους ὅλοι αὐτοὶ νὰ
μᾶς περιμένουνε μὲ σκαρφημένα τὰ χέρια;

*

μαζί. Δὲν ξέρω τί ἀνθρώποι εἶπατε, ἄλλα λένε τὸ
βράδυ κι ἄλλα καὶ τὸ πρωῒ...

— Στάσου, βρε ἀδερφέ! Ποιὸς σοῦπε πῶς δὲ
θὰ πάμε;

— Ξέρω καὶ γὼ! Δὲ σὲ βλέπω πολὺ πρόθυμο.

— Ἐλα, κύρ Γιάννη, νὰ νικήσῃς...

Ἡ Μαριγώ τοῦχουσε νερὸ μπόλιας στὸ κεφάλι,
κατὰ τὴ συνήθεια του, νὰ σφύρουν οἱ καπνοί, τοῦδω-
σε τὴ μπόλια νὰ σφουγγιστῇ κ' ἔτρεξε νὰ ψῆσῃ τὴν
καφί. Ὁ Γιάννης, πῆγε καὶ χτενίστηκε, ντύθηκε κ'
ἔκατσε μὲ τὸ Θόδωρο στὴν ἐλιά περιμένοντας τὸν
καφί. Ἡ μάννα τοῦ ξύπνησε κι αὐτὴ καὶ ντυνότανε
μέσα...

— Ξέρεis, ὁ Κώστας εἶναι στοῦ γιανοῦ ἀπ' τὸ
πρωῒ, δὲν ἀνταμώθηκατε στὸ Λουτράκι;

— Δὲ βγήκα τὸ πρωῒ σηκώθηκα μὲ πονοκέφαλο
κ' ἔμεινα στὴν κάμαρά μου νὰ συχάσω. Πῆρα ραι-
νασέτινη καὶ σάν εἴμαινε τὰ πόγγεμα καλύτερα ἔπια-
σα τὰμάξιν καὶ νάμιν!

— Μπεάβο, κύρ Θόδωρε, μπεάβο! φώναξ' ἡ
μάννα τοῦ Γιάννη, βγαίνοντας μὲ κέφι, παρᾶξενο
πρᾶμα γιὰ κείνηνε ὕστερ' ἀπ' τὸν ὕπνο!—Ἐγγλέ-
ζος σωστός στὸ λόγο του! Εἶπε νὰ φέρῃ τὰμάξιν
στὶς τέσσερις, τῶρε στὸ λεπτὸ, λὲς καὶ φοβήθηκε

— Ξέρεis, κύρ Γιάννη; θελ' ἡ μάννα μ' νὰ
μοῦ σφάξῃ τὴν κότα, τὴ Σταχτοπούτα μου...

— Γι' αὐτὸ λοιπὸν ἔγινε τόσο πατιρντὶ καὶ δὲ
μᾶς ἀφήσατε νὰ συχάσουμε;

Ὁ κύρ Γιάννης; ξεροτεντωνότανε καὶ χαμμου-
ριότανε, πρᾶμα πὸν δὲν κολάκεψε καθόλου τὴ Μα-
ριγώ, πὸν περιμενε νὰ βρῇ τὸ δικὸ της. Τὸν κοίταξε
καλὰ καλὰ παραπονεμένη...

— Δὲ μὲ λυπάσαι, τὸ λοιπὸ, κύρ Γιάννη; Πιδ
καλὸς εἶν' ὁ κύρ Θόδωρος!

— Ἀμ' τί νὰ σὲ λυπηθῶ, βρε παιδί μου! Ὁ-
λες τίς κότες δὲν τίς σφάζετε;

— Νά! μὰ τέτοια κότα; εἶδες κι ἄλλη τέτοια;

— Χυσέ μου, βρε Μαριγώ, νὰ πλυθῶ κ' ὕστερα
τὴ βρίσκουμε τὴν ἱστορία τῆς κότας... Νὰ μοῦ κάνῃς
κ' ἓνα καφέ γιατί τὸ κεφάλι μου εἶναι καζάνι!

— Στάσ' νὰ σ' φέρω κρύο νερὸ...

— Περιμένω—τοῦπ' ὁ Θόδωρος κοροϊδευτικὰ—
πότε θὰ μοῦ κάνῃς τὴν μεγάλη χάρη νὰ μὲ κοιτάξῃς!

— Ἐδῶ εἶσαν, Θόδωρε; Ἐχεῖς ὥρα;

— Φαίνεται, γυαλιά σου χρειάζονται...

— Εἶδα τὴν ἀμαξία καὶ δὲ θυμήθηκα τὸ γλέντι
μας, τὸ πιστεύεις; τόσο ζαλισμένος εἶμαι!

— Ἀρχίσα καὶ φοδᾶμαι πῶς ἄδικα ἔπιασα τὰ-

ΑΠΟ τὰ τελευταία στρατιωτικὰ γυμνάσια ἀποδείχτηκε ὁλοφάνερὰ πὺς ἂν καμιά μέρα ὁ στρατός μας ἀναγκαστῇ νὰ πολεμήσῃ, θάχει νὰ κάνει μὲ ἐνὸς ὀχτρούς: μὲ τοὺς Βουλγά-
ρους, νὰ ποῦμε, καὶ μὲ τὴν ἐπιμελητεία του. Κι ὁ δεύτερος ὁ χιτρός θάῃαι τρομερώτερος ἀπὸ τὸν πρῶτον, ἀπὸ σὲ γυμνάσια ποὺ γινήκανε δυὸ δρασκαλιεῖς τόπο δὲ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα ἄφισαν τοὺς ἐφεδρικοὺς νὰ λιμάξουν τὸ ψωμί καὶ νὰ μὴν ἔχουν ποῦ νὰ κοιμηθῶναι τὴ νύχτα.

Δὲ λειποταχτοῦνε μερικοὶ ἀξιωματικοὶ μας τοῦ Οἰκονομικοῦ νὰ πάνε στὸ Βουλγαρικὸ στρατὸ καὶ νὰν τὰ καταφέρουν νὰ καταταχτοῦνε σ' αὐτόν, παίρνοντας ἀπάνου τοὺς τίς φροντίδες ποῦχουνε σήμερα στὸν Ἑλληνικὸ στρατό;

Μεγαλύτερη δούλεψη καὶ συντραμὴ ἀπὸ αὐτὴν δὲν μπορούμε νὰ προσφέρουμε γιὰ τὴν ὥρα στοὺς φίλους μας τοὺς Τούρκους.

ΠΙΟ δίκαια θὰ φερνότανε ὁ Διάδοχος ἂν, ἀντὶ νὰ κατηγορήσῃ γιὰ ἀφιλόξενους τοὺς Μενιδιάτες καὶ τοὺς ἄλλους χωριάτες τῆς Ἀττικῆς, χτυποῦσε κατακέφαλα μὲ ἔργα καὶ μὲ λόγια τὴν περιφρημὴ αὐτὴ ἐπιμελητεία ποὺ ἀποδείχτηκε ἀμελέστατη.

Γιατὶ νὰν τὰ ζητάμε ὅλα ἀπὸ τοὺς χωριάτες, ποὺ τὸ κάτου κάτου τοὺς συνειθίσταμε νὰ θαρροῦνε γιὰ μεγάλο ὄχτρο τοὺς τὸ Κράτος, ποὺ τοὺς ξαπολύει καθημερινὰ καταπάνου τοὺς τοὺς χωροφύλακες, εἰσπράχτορες καὶ λοιποὺς κοτοφγάδες του;

Οἱ ἐφεδροὶ ζητήσινε ἀπὸ τοὺς χωριάτες μονάκι. Μὰ μόνη τὴ λέξη νάκούσῃ ὁ χωριάτης τὸν πιάνει σύγκρυο καὶ διπλαμπαρώνει τὴν πόρτα του.

Σοῦ λένε, ἔπρεπε οἱ Μενιδιάτες ἀπὸ πατριωτισμὸ κτλ. Μὰ ποῦ ἄλλου τὴν εἶδανε τὴν πατρίδα παρὰ στὸ χωροφύλακα, στὸν εἰσπράχτορα καὶ στὸν Βουλευτὴν— σὲ τρία δηλ. κομμάσια ποὺ σὲ κάνουνε νὰ σιγαίνεσαι ἀκόμα καὶ τὴ λέξη πατρίδα;

ΕΔΡΑΣΕ τρομερὰ στὴν ἐκδρομὴ τῆς Πόλης ὁ κ. Παπαμιχαλόπουλος, καθὼς μαθαίνουμε μὲ χαρὰ καὶ τὸ γράφουμε μ' ἐθνικὴ περηφάνεια. Ἐβγαλε ἀμέτρητους λόγους, ἤ-
πιε ἀμέτρητα σεμπετίτια, κάποιον ἀμέτρητα οἰκνέτα, ἔκα-
με ἀμέτρητους τεμενοδες... καὶ ἡ Πόλι δική μας.

Καὶ πετώντας τὸ σκούφο μας στὸν ἄερα, τραγουδαμε στὴν ὑγεία του μὴ ἀστροφῇ ἀπὸ κάποιον τραγουδάκι ποὺ τυ-
πώθηκε τὴν περασμένη Τετάρτῃ στὴν «Ἀκρόπολη».

Μ' ἓνα ἄλλο ταξιδάκι

θὰ νὰ πάρω καὶ τὴ Θράκη,

καὶ ἂν πάω στὴ Γαλλία,

πάει κ' ἡ Μικρὰ Ἀσία!

μὴ φύγουμε! Ἄν εἰσούνε σὺ, Γιάννη μου, θάλεγες στίς τέσσερις καὶ θὰ τῶφερνες στίς ἑπτὰ... ψέματα;

— Θαρρῶ δὲ σὲς τόκανα πολλές φορές...

— Ὅχι παιδί μου!... Ποῦ καὶ ποῦ!

— Καθὼς βλέπω, κυρά μου, εἰπ' ὁ Θόδωρος, δὲ θὰ φύγουμε οὔτε στίς πέντε κι ἔδικα τῶφερα τὰ μᾶζι στίς τέσσερις...

— Βρὲ παιδί μου, μπορούσαμε νὰ φύγουμε μὲ τέτοια ζέστη; ἂν ἂν εἶναι νὰ κάνουμε διασκέδαση μὲ βαλάντωμα, δὲν κάθουμαι καλὴτερα στὸ σπιτάκι μου;

— Ἐτσι χιτὲς ἀποφασίσαμε, ἔτσι τόκανα!

— Δὲ φταῖς ἐσύ, παιδί μου, οὔτε γώ! Καθαρὰ σὰς τῶπα δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ φύγουμε στίς τέσσερις! Τὸν πιάνουνε τὸ Γιάννη μου οἱ νευρικές φύ-
ριες καὶ λέει ὅ,τι θέλει...

— Σὰς φέρνω ἓνα καφέ θερικιλίτικο, τεφαρίκι: πρᾶμα! εἰπ' ἡ Μαριὼ χαμογελασμένη, φέρνοντας τὸ δίσκο μὲ τοὺς κερπίδες,

— Τί ἄκουα μέσα, Μαριὼ μου; Θένε νὰ σοῦ σφάξουν τὴν κοτούλα σου;

— Εἶδες ἀδικία, κυρά Σεβαστή μ'; κι ὁ γιό-
κας ἀπὸ δῶ δὲ μ' τὴ λυπήθηκε, τὴν κακομοίρα, μόν' μὲ γελοῦσε!

ΑΣ' ΤΑ ΤΩΡΑ!

1

Τί μ' ἐρωτᾷς τὰ βάσανα πῶχω περάσει,
Γιὰ σὸν γιατρόν ποῦ τὴν ἐγχείρησιν ἐτοιμάζει
Τὴν ἀντοχή μου τὸ ματάκι σου ξετάζει;
Βάρα γερά! Ὁ, τι σπάση μέσα μου θὰ σπάσῃ.

2

Τί μ' ἐρωτᾷς τὰ βάσανα πῶχω περάσει,
Ἀπὸ τὸ νέο τὸ βάσανο μ' ἀποτελεῖται;
Κέρα σὴ μέθυση καρδιά μου νὰ ξεράσῃ
Κ' ἡ γλώσσα μου ἡ τραβιλή ἄς μὴν πῇ ποτὲ πιά:

«σώνει!»

ΒΑΣΗ—ΛΑΚΗΣ

Η ΕΛΛΑΣ ΚΑΙ Ο ΚΟΙΝΩΝΙΣΜΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἀπὸ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ Εἰκοσιένα συντελεῖται ἀδιάκοπα, γοργὰ μάλιστα, ἡ ἐνοποίηση τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, ἡ ὁποία συγκύψατα ὑπὸ τὸν κάματον τῶν αἰώνων καὶ ἐξαγνισθεῖσα διὰ μακρῶν δουλειῶν, διεκδικεῖ σήμερα πάλιν εἰς τὸν κόσμον τὴ θέσιν δρώσης κοινωνίας. Ἡ ἱστορία, ὅσον ἀχανὴς καὶ ἂν εἴναι, δὲ μᾶς παρέχει δυστυχῶς— ἡ καὶ εὐ-
τυχῶς—βάσεις ἐπαρκεῖς πρὸς συναγωγή νόμων ἀσφαλῶν τῆς γενέσεως, τοῦ βίου καὶ τοῦ θανάτου τῶν λαῶν. Γι' αὐτὸ καὶ μένει ἀκόμα ἄλυτο εἰς τὴν κοινωνιολογίαν τὸ ζήτημα ἂν ἡ κοινωνία ὑπόκειται, ὅπως καὶ τὰ μέλη τῆς, εἰς τοὺς βιολογικοὺς νόμους τῆς γενέσεως, τοῦ δι' ἐξελίξεως βίου, καὶ τοῦ θανάτου, ἢ ἂν ἰδιόρρυθμον ἀποτελεῖ ὄργανισμὸν (1). Ἐ-
μεῖς παρατηροῦμε μόνον ὅτι τὴν ὑπαρξὴν τοῦ κοινο-
νικοῦ ὄργανισμοῦ διακρίνει ἀπὸ τὴν ὑπαρξὴν τοῦ βιο-
λογικοῦ κάποια συνεκτικὴ συνείδησις, ποὺ εἶναι καὶ τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ἠθικοῦ ἀπαραίτητο στήριγμα.

Συγκεκριμένως ὅμως τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς ἡ ἐξελίξις εἶναι σαφὴς καὶ εὐκολονόητος. Μετὰ τοὺς νικηφόρους ἀγῶνας κατὰ τῶν λαῶν τῆς Μικρῆς Ἀσίας, ἡ Ἑλλὰς λαβαίνει μονομιάς πλήρη συνείδησιν τῶν δυνάμεων τῆς καὶ δημιουργεῖ μὲ θαυμαστὴ γοργότητά τὸν πολὺμόρφο ἐκείνου πο-

1) Βλ. Schaffle, «Abriss der Soziologie», 1906, σελ. 10 κέξ.

λιτισμὸν, ποὺ ἀπαρτίζει τὴν πολυτιμώτερη τοῦ γένους μας παρακαταθήκη. Ἀλλὰ τὴν ἀκμὴ τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν παρακολουθοῦν πάντοτε ἡ πολυτέλεια καὶ ὁ ῥαθυμὸς βίος, ποὺ εἶναι τῆς κοινωνικῆς ἀκολασίας καὶ διαφθορᾶς αἰτίαι. Καὶ ἔτσι βλέπουμε εἰς τὴν Ἑλλάδα τοῦ Ἀριστοτέλη φα-
νερὰ συμπτώματα κοινωνικῆς καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἐθνικῆς καταπτώσεως: νόσον τῶν πόλεων ἐν τῷ πολιτεύεσθαι δωροδοκούντων καὶ διαφθειρομένων ἐπὶ χρήμασι... καθ' ἡμέραν ρεφθύνων καὶ σχολῶν... πολλὴν καὶ ἄκαιρον ρεθυρίαν... ἐγωισμόν... ἀπό-
λειαν τῆς ἐλευθερίας παρὰ τοῖς πλήθεσιν» (2). Αὐ-
τὴ ἡ χαλαρὰ κατάστασις ἐπέτρεψε στὸν Φίλιππον νὰ ἐγκαθιδρύσῃ στὴν Ἑλλάδα τὴ μακεδονικὴ ἡγεμο-
νία κ' ἐπροκάλεσε κατόπιν τὸν ρωμαϊκὸ ζυγόν. Μὲ τὴ ρωμαϊκὴ κατάντησιν ἔγινε χωρὶς ἀμφιβολία με-
τάγγισις τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ἀλλὰ καὶ προα-
γωγὴ του, ἂν καὶ πολλοὺς αἰῶνες ἀργότερα.

Σχεδὸν τετρακόσια χρόνια ἡ Ἑλλὰς, ὡς δρώσα κοινωνία, ζῇ βίον ἀφανοῦς ρωμαϊκῆς ἐπικράτειας ἀλλὰ μὲ τὸν καιρὸν κατακτᾷ τὸν κατακτητὴν, ἕως τοῦ 324 μ. Χ. κατακτᾷ καὶ τὸ θρόνον τοῦ ρωμαϊ-
κοῦ κράτους. Τὸ κράτος ὅμως αὐτὸ τοῦ Κωνσταντι-
νου δὲν εἶναι τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἀναγέννησις. Ἡ τέχνη, ἡ ποίησις, ἡ φιλοσοφία, ἡ ἀγάπη τῆς πο-
λιτικῆς ἐλευθερίας, ἡ βαθεῖα ἐπίδρασις τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἐπὶ τῶν τυχῶν τῆς ἀνθρωπότητος, ὅλα αὐτὰ ἐσθύστηκαν μὲ τὴν ἥττα τῆς ἀρχαϊκῆς δημο-
σπονδίας. Ὅπως ὀρθὰ λέγει ἓνας Κερκυραῖος σοφός, τὸ πρωτότυπον ἑλληνικὸ πνεῦμα εἶχε συναπεθάνει μὲ τὸν Θεόκριτον (3). Καὶ ἐνῶ ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς ἔθυσεν εἰς τὸν θεὸν τῆς Ἀνάγκης, εἰς τὴν Κωνσταντινου-
πολιν λατρεύεται ὁ θεὸς τοῦ ἐλέους καὶ τῆς ἀγάπης.

Ἀλλ' ἂν εἰς τὴν Κ)πολιν δὲν ἀνευρίσκουμε τὰς ἐνδόξους ἀναμνήσεις τῆς κλασσικῆς Ἑλλάδος, χρω-
στοῦμε ὅμως εἰς αὐτὴν ἑλλήν πολυτίμη κληρονομίαν, τὴν ἰδέαν τῆς εὐρείας ἐθνικότητος, τῆς μεγάλης πα-
τρίδος, ποὺ εἶναι γέννημα καὶ θρέμμα τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Τὸ βυζαντινὸν κράτος, ποὺ ποτὲ δὲν εἶδε ἐξέ-
κλιν ὑπόστασιν, σπαρασσόμενο ἀπὸ ἐσωτερικὰς διενέ-
ξεις, διαρκῶς διαιρούμενον καὶ πάλιν ἐνούμενον, ἔσσυε τέλος ἐναντίον τοῦ τῆς ἐπιθέσεως τῶν γειτόνων
λαῶν. Ἐπειτ' ἀπὸ τὴν ἐφήμερην εὐημερίαν ποὺ τοῦ

2) Δημοσθένης περὶ τοῦ στεφάνου 45.

3) Ὁ Ἰάκωβος Πολυλάς, στὴ μελέτη του «Διονύσιος Σολωμός», III.

— Δὲν εἶχα τότε κέφι, καὶ μὲν Μαριὼ, νὰν τὴν κλάψω!... Γώρα ὅμως σπαθὶ καὶ μαχαίρι γί-
νουμε, νὰ μὴν πάθ' οὔτε τὸ πτερό της! Νά!

— Πές τῆς μάννας σου, κόρη μου, νάρθῃ...

— Ἐρεῖς—εἰπ' ἡ κυρία Σεβαστὴ σὰν ἐφυγ' ἡ Μαριὼ θάμα εἶναι ἡ καλοσύνη κ' ἡ φυσικὴ εὐγέ-
νεια αὐτοῦ τοῦ κοριτσιοῦ. Ὅλοι τοῦτ' οἱ χωριάτες τὰ χτυπᾶνε τὰ ζᾶ τους καὶ τὰ κακομεταχειρίζον-
ται: τὸ σφάξιμο δὲν τῶχουνε γιὰ τίποτες, ἔτσι, λένε, τῶδωτε ὁ Θεὸς νὰ σφάξουμε τὰ ζωντανὰ γιὰ νὰ ζοῦμε· ἡ κοπέλλ' αὐτὴ ξεχωρίζει μέσα σ' ὅλους, λές κ' εἶναι καμιά βασιλοπούλα τοῦ παραμυθιοῦ, ποὺ ἔπεσε νὰ γενῇ βοσκοπούλα! Τῆνε βλέπεις καὶ στή-
νει καυγὰ σὰ χτυπήσῃ κανέναν τὸ σκυλί της ἢ τὸ γαϊδάρο· μεγάλη φασχρία γίνεται σὰ ζητήσουνε νὰ σφάξουν κότα καὶ βάνει ὅλα της τὰ δυνατὰ νὰ τὸ μπόδισῃ: σὰ δὲν τὸ κατορθώσῃ, φεύγει μακριὰ νὰ μὴ δῇ τίποτα! Δὲν εἶναι παράξενα τέτοια αἰσθήματα γιὰ μὴ χωρική;

Ὁ Γιάννης κοίταξε καλὰ καλὰ τὴ μάννα του, χαμογελασμένος, γεμάτος καμάρι, ποὺ πατιέθηκε τὴ φιλενάδα του, κι ὅσο τὸν ἔβλεπε ὁ Θόδωρος θυμό-
τανε τὰ λόγια τοῦ γιατροῦ, ποῦκρινε πάντα ψυχρὰ τὰ πράγματα: Πῶς δὲ φοβότανε καὶν' ἡ μάννα, ζυ-

πνὴ γυνίκα καὶ φρόνιμη, νὰ μὴ βλάψουν τὸ παιδί της τέτοια παυνέματα; Δὲν μπορούσε, τάχα, νὰ σηκωθῇ μὴ μὲρα νὰν τῆς πῇ: «μάννα ξελογιστή-
κα! Εἴτανε χωριάτισσα, μ' ἡ γλυκιά σὰν τὸ μέλι, καλὴ σὰν Παναγιὰ, βγενικὴ σὰ βασιλοπούλα: μο-
ναχὴ σου δὲν τῶλεγε, μανούλα μου; ἂν' τὸ Θεὸ εἴτανε νὰ τὴν πῇς νύφη! Σὰ δὲν τὴν πῇ, πε-
θαίνω, μάννα μου!... Κ' ἡ μάννα τότε θὰ φανῇ ζυπνὴ καὶ φρόνιμη... δὲ θὰ πῇ τὸ νάι, γιατί θὰ βλέ-
πῃ τὴ βασιλοπούλα... κορυκοῦσάγια!... Ἀπ' τίς τρέ-
ψες αὐτὲς τόνε ξέσπας' ἡ φωνάρα τῆς Σταθίνης.

Ρεζιλ' θὰ γενοῦμε, μὲ τὸ βρωμοπούλι, πα-
νάθεμα τὰ μυαλά σ' νάι!

Δὲ μοῦ λές, κυρά Σταθίνη, γιατί θές νὰ σφάξῃς τὴν κότα τῆς Μαρίας;

— Γιατὶ ἐμὲ δὲ γεννάει, ἐμ γρουτούζα εἶναι! Πδάει, κερά Σεβαστὴ μ' τίς κότες καὶ λαλάει σὰν πετεινάρ'!

— Γι' αὐτό; ἂν εἶναι κοῦκα, καὶ μὲν, νὰ σφά-
ξῃς τέτοια κότα, κοῦκα κι ἔδικα!

— Μπράβο, κυρά Σεβαστὴ μ', μπράβο!—φώ-
ναζ' ἡ Μαριὼ, χτυπώντας τὰ παλαμάκια...

— Γώ νὰ σοῦ πῶ, κερά Σταθίνη, τί νὰ κί-
νῃς... νὰ σφάξῃς ὅλες τίς ἄλλες κότες σου γιὰ νὰ

ἔφεραν οἱ θαρραλεοὶ ἀγῶνες τοῦ Ἡρακλείου κατὰ τῶν Περσῶν καὶ τῶν Ἀθάρων, τὸ βυζαντινὸ κράτος, ἐξαντλημένο ἀπὸ τοὺς πολέμους, ἀσπλαχνα φορολογούμενο, μὲ βιομηχανία καὶ ἐμπόριο καταστραμμένα, ἔζησε ἀκόμα ὁκτώ αἰώνων ἀδοξον βίον, ποὺ ἡ ἱστορία κρίνει μὲ κύστηρότητα.

Εἶναι γνωστὸ ποῦ πρώτη φορὰ ἡ τετάρτη σταυροφορία ἐπαρρόφησε ἀπὸ τὸν θρησκευτικὸ σκοπὸ, καὶ τοῦτο ἐξ αἰτίας τῆς Βενετίας, ποὺ ἀντὶ τῆς πληρωμῆς τῶν πλοίων ποὺ ἔδωκε στοὺς σταυροφόρους, ἐζήτησε ἀπ' αὐτοὺς νὰ κυριέψουν γιὰ λογαριασμὸ τῆς τῆ Ζάρα, πόλη τῆς Δαλματίας ποὺ ἀνῆκε στὸν βασιλεῖα τῆς Οὐγγαρίας.

Ἀφοῦ ἀλώθηκε ἡ Ζάρα, οἱ Βενετοὶ ἐπεισαν τοὺς συμμάχους τῶν σταυροφόρων πὺς τὰ κλειδιά τῆς Ἱερουσαλὴμ ἦσαν στὸ Κάιρο καὶ στὴν Κ)πολιν. Πίσω ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀλήθεια ἐκρύβετο ἐννοεῖται ἡ ἐμπορικὴ κερδοσκοπία τῶν Βενετῶν, ποθοῦντων νὰ καταβάλουν τοὺς εἰς τὴν ἀνατολικὴν Μεσόγειον ἀντιπάλους τῶν Ἑλλήνων καὶ Μουσουλμάνους. Ἡ κατοχὴ τοῦ Καίρου θὰ ἐξασφάλιζε εἰς τοὺς ἐμπόρους τῆς Βενετίας τὸν δρόμο τῶν Ἰνδιῶν, καὶ τῆς Κων)πόλεως ἡ κατοχὴ θὰ τοὺς ἐξασφάλιζε τὸ ἐμπόριον τῆς Μαύρης Θαλάσσης καὶ τοῦ Ἀρχιπελάγους. Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι τὴν κερδοσκοπίαν αὐτὴν τῶν Βενετῶν ὑπεβλήθησαν οἱ ἐσωτερικαὶ διενέξεις τῆς Κ)πόλεως, συνεπεία τῶν ὁποίων ὁ νέος Ἕλληνας πρίγκιψ Ἀλέξης προσεφέρθη νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς σταυροφόρους εἰς τὴν Κ)πολιν, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ ἐπαναφέρουν εἰς τὸν βυζαντινὸν θρόνον τὸν ἐκθρονισθέντα πατέρα του.

Ὅλ' αὐτὰ τὰ γεγονότα μαρτυροῦν ὅτι μεταξὺ δύο ἀντιμαχομένων κόσμων, τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τοῦ Κορανίου, ἡ Κ)πολις εὐρέθηκε ἐξαντλημένη, ἀληθινὸ ἐρείπιο, ὁλωσθιλοῦ ἀνίκαν, ὅχι νὰ γίνῃ τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου ἀκρόπολις, καθὼς ἦτο φυσικὰ ἐνδεδαιγμένη, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἀνεξαρτησία της νὰ περισώσῃ. Ἡ ἐπιχείρησις τοῦ Μιχαὴλ Παλαιολόγου ποὺ ἀπὸ τὴν Νικαίαν ὤρμηθη νὰ ἐπανακτήσῃ τὴν Κ)πολιν, ὑπῆρξε τὸ κύκνειον ᾠσμα τοῦ βυζαντινοῦ κράτους, μὴ δυνάμενος ἐν τῇ ἐξαντλήσει τοῦ ν' ἀναλάβῃ τὴν ἡγεσίαν τῆς χριστιανοσύνης κατὰ τοῦ Ἰσλάμ.

Ἡ ἀναρχικὴ παραλυσία τοῦ Βυζαντίου λοιπὸν ἐπροκάλεσε μοιραία τὴν ἐγκυβέρνησιν τῆς λατινικῆς αὐτοκρατορίας καὶ μετ' αὐτὴν, ἐπίσης ἀνίσχυρὴν, τὴν Ἀλωση ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Κ' ἔτσι τὸ Βυζάντιον

ἐκυψε ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ἰδίων του ἀμαρτημάτων.

Εἶναι ἀδύνατον εἰς ὅποιον μὲ σκέψῃ ἐπισκοπεῖ τὴ ζωὴ τῆς ἱστορικῆς ἀνθρωπότητος νὰ παραγνωρίσῃ τὸν ἠθικὸ Νόμον ποὺ κυβερνᾷ τῆς ἱστορίας τὸ βασίλειον. Γιὰ ὅποιον ἱρευνᾷ τὴν ἐννοία καὶ τὸ σκοπὸ τῆς ὑπάρξεως, ἡ Τουρκοκρατία ὑπῆρξε ὅχι μονάχα τῶν καιρῶν καὶ τῶν πραγμάτων λογικὴ ἀκολουθία, ἀλλὰ καὶ εὐεργετικὴ διὰ τὴν ὑπαρξὴ καὶ τὴ ζωὴ τοῦ γένους μας, διότι ὑπῆρξε τῶν προγονικῶν ἀμαρτημάτων ἀνγκυρία ἐξάγνισις. Καὶ τῶν ἀμαρτημάτων τούτων τὸ βάρος δὲν φέρει βέβαια ἡ σημερινὴ Ἑλλάς, ποὺ ἀκόμη δὲν ἔχει ἀναδύσει δακρυκρὴ ἀπὸ τὸ βυθὸ τῆς ἱστορίας. Ἀφοῦ διὰ τῆς δουλείας ἐξαγιαγύρισεν εἰς τὴ φύσιν ἀπὸ τὴν ὁποίαν εἶχε τόσο ἀπομακρυνθῇ, ἡ ἑλληνικὴ φυλὴ ἐξαγνίσθηκε, ἀναγεννήθηκε, φυλάχασα ἀκέραια τὴν ἐθνικὴν τῆς συνείδησιν, καὶ εἶναι κατὰ τὸν στίχον τοῦ Σολωμοῦ «ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά», ὁ δὲ ποιητὴς τοῦ στίχου αὐτοῦ, ὅπως ὀρθὰ εἶπεν ὁ κ. Ι. Ψυχάρης ἀσυνδέει εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα τὴν ἐπὶ αἰῶνες θραυσθεῖσαν ἄλυσσο τῆς μεγάλης γραμματολογίας» (4).

Τελευταίως ἐγράφηκε ἐνὸς ἰσχυρισμὸς ποὺ δὲν πέρασε ἀπαρατήρητος, ὅτι ἡ «Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις ἂν καὶ ἔφερε συγκεχυμένον χαρακτῆρα» καὶ ἐκηρύχθη «ἐν ὀνόματι ἀρκετὰ ἀριστοκρατικῶν ἰδεῶν» ἐν τούτοις «κατὰ βάθος ἦτο ἀστικὴ ἐπανάστασις», ἡ ὁποία τότε μόνον μπόρεσε νὰ πραγματοποιηθῇ, ὅταν τὰ ἀστικά στοιχεῖα τοῦ ἔθνους ἐφθασαν σὲ μεγάλῃ οἰκονομικῇ ἀκμῇ καὶ εἶχαν ζυπνημένο πιά τὸ ἐθνικὸ αἶσθημα καὶ τὴν ἰδέαν τῆς πατρίδας, ποὺ τὴν εἶχαν ρίξει στὴ μέση οἱ ἀστικαὶ ἐπαναστάσεις τῆς δυτικῆς Εὐρώπης» (1).

Εἰς τὸν ἰσχυρισμὸν αὐτὸν γίνεται περισσὴ κατὰ χρῆσιν λέξεων, ἐπομένως καὶ ἐννοιών. Ἀστικὴ ἐπανάστασις, ἀστικά στοιχεῖα τοῦ ἔθνους, ἔχουν τὴ σημασία ποὺ δίνει στὴ λέξιν Bourgeois ἡ σημερινὴ κοινωνιολογία, τὴ σημασία ποὺ δίνει π. χ. ὁ Werner Lombart (Sozialismus u soziale Bewegung, 1905, σελ. 2) : «die Bourgeoisie, das ist die Vertreterin des kapitalistischen Wirtschaftssystems und der Gegenpol, die etutithese der Bourgeoisie: das Brole-

4) Revue bleu, 30 mars 1907.

1) Γ. Σκληρός, «Τὸ κοινωνικὸ μας ζήτημα», καὶ «Νομῆς» 291-13 τοῦ Ἀπριλίου 1908.

taire». Γι' αὐτὸ δὲν καταλαβαίνουμε τί γυρεύει ἡ λέξις ἀστικὴ ἐπανάστασις εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἑλληνικῆς νεκραναστάσεως. Εἶναι βέβαια ἀνεκχρονισμὸς νὰ τιτλοφορῇ κανεὶς ὅποιονδήποτε ἄνθρωπον τῆς ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἀστικό. Ποιὰ θέλετε νὰ εἶναι ἡ ἀστικὴ ὑπόστασις ἀνθρώπων ποὺ ζοῦν ὑπὸ ζυγόν, καὶ μάλιστα τουρκικόν; Νομίζουμε ὅτι τὰ κοινωνικὰ ζητήματα παύουν νὰ ὑπάρχουν ὅταν φθάσῃ κανεὶς τὰ ὅρια τῆς ἐθνικῆς ὀντότητος. Προσέτι μὴ φαίνεται ἀπαράδεκτος ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι τὴν ἑλληνικὴν ἰδέαν τῆς πατρίδας εἶχαν ἀρῖξει στὴ μέση οἱ ἀστικαὶ ἐπαναστάσεις τῆς δυτικῆς Εὐρώπης. Ἡ ἰδέα τῆς πατρίδας, ὁ ἑλληνικὸς δηλαδὴ ἐθνισμός, εἶναι βέβαια ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἀνεξάρτητος ἀπὸ κάθε ξένην ἐπίδρασιν, ἔχει τίς ρίζες του εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Ἑλλήνου, καὶ δὲν χρειάζεται ἀμεγάλῃ οἰκονομικῇ ἀκμῇ γιὰ νὰ τὸν ζυπνήσῃ.

Ὁ ἀνεκχρονισμὸς αὐτὸς τῶν ἐννοιών ὠδήγησε τὸν κ. Σκληρὸν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ «σημερινὴ Ἑλλάδα, κατ' ἀντίθεσιν μὲ τὸ ἀριστοκρατικὸ Βυζάντιον, εἶναι ὁλωσθιλοῦ ἀστικὸ κράτος». Καὶ ἐπειδὴ ὁ κ. Σκληρὸς εἶναι πεπεισμένος κοινωνιστής, πιστεύει ὅτι ἡ «ἀστικὴ» μας τάξις εἶναι, ὅπως ἴσως ἄλλου, ἐτοιμογκρέμιστη. Βάσις τῆς πραγματείας του εἶναι ἡ «σαπίλα τοῦ ρωμαϊκοῦ» καὶ σκοπὸς του ἡ θεραπεία τῆς σαπίλας. Λυπούμεθα ποὺ οἱ κατηγορίαι κατὰ τῆς ἀστικῆς μας τάξεως δὲν εἶναι συγκεκριμέναι καὶ σαφεῖς. Οὐτε καταχρήσεις καταγγέλλονται, οὔτε ἀδικίες ἐκμεταλλεύεσθαι, οὔτε ἰδέες ὀπισθοδρομικαί, ἀλλὰ καταγγέλλεται ὡς στασιμότης καὶ σαπίλα τῆς ἀστικῆς μας τάξεως τὸ ρουσφετί, δηλαδὴ ἓνα σύμπτωμα πολιτικῆς ἀπειδευσίας τοῦ λαοῦ.

Δὲν εἰν' ἐδῶ ἀκόμη ὁ τόπος νὰ ποῦμε γι' αὐτὸ τὸ ζήτημα περισσότερον. Πρέπει ὅμως νὰ διαμαρτυρηθῶμε κατὰ τῆς θεωρίας τῆς «σαπίλας», ποὺ στήν Ἑλλάδα ἔχει κάμει σχολή.

Ἡ σημερινὴ Ἑλλάς εἶναι ἔθνος νεογέννητον, ποὺ κάθε μέρα ἀνδρώνεται στὸν πολιτικὸν καὶ κοινωνικὸν του βίον. Ἐθνος λοιπὸν μὲ σφριγὸς νεανικόν, μὲ παρθένα τὴν ψυχὴν, καὶ ποὺ ἀκράτητα ὄργα πρὸς τὴν πρόδο τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πνεύματος. Μ' ὅλα τὰ σφάλματα, τὰ ὀλισθήματα καὶ πασπατεύματα, ἡ Ἑλλάς βαίνει ἀσφαλῶς πρὸς μέλλον περίλαμπρον. Κάποια ἀταξία εἰς τὰ πράγματα τῆς Πολιτείας καὶ τὴν ζωὴν τῆς κοινωνίας εἶναι τακτικὸν χαρακτῆριστικὸν τῶν κοινωνιῶν ἐν τῷ γίνεσθαι. Ἡ Εὐρώπη,

μὴν-κονὴ τῆς Μαρῖος σὺν πετεινῶν!

— Μωρὲ γιὰ σ' κερά Σεβαστή μ', μωρὲ γιὰ σ'! Ἀμ δὲν τῆς βγαίνουν τὰ μάτια! Νά!...

Ἡ Σταθαινα ἀναψὲ καὶ κόρωσε! Κόλλησε μιὰ μεγάλη μεγάλη μούντζα στὴν κόρη της καὶ τῆς γύρισε τίς πλάτες, φεύγοντας, βέβαια, μὲ πολὺ κακὲς σκέψεις γιὰ τὴν κότα!

— Πᾶω, εἰπ' ἡ Μαρῖα, νὰ κλειδώσω τὴν κοτούλα μου στὸ κατωγάκι...

— Χά, χά! Τέτοια κωμωδία τὴν περιμένεις, σήμερον, Θόδωρε;

— Ἀλήθεια, νόστιμες εἶναι κ' ἡ μάννα κ' ἡ κόρη σὰ μαλώνουνε!

— Ἀφῆστε τώρα τὴν ἱστορίαν τῆς κότας... Τί θὰ κάνουμε, Θόδωρε, θὰ πᾶμε στὴν Κόρινθο;

— Μὰ γιατί τόφερα τάρμαξι, κυρία μου; Εἶναι τώρα πέντε καὶ δέκα καιρὸς νὰ φύγουμε, γιατί δὲν πρέπει πάλι, θαρρῶ, νὰ πᾶμε νύχτα, δὲ θὰ ἴδουμε τίποτα!

— Ἐνα περίπατο θὰ κάνουμε, δὲ θὰ πάρουμε φαγιὰ μαζί μας... βυρίεμαι τίς φασιρίες!... Μιὰ στιγμή νὰ πάρω τὴν μπέρτα μου καὶ φεύγουμε... Γιάννη, νὰ πάρης καὶ σὺ τὸ παλτό σου, τὸ βράδυ πέφτει ψύχρα...

Σὲ λίγο φεύγανε γιὰ τὸ Λουτράκι παίρνοντας μαζί τους καὶ τὴ Μαρῖα, ποὺ ποτὲ δὲν ἔλειψ' ἀπὸ γλέντι, σὺν τῷ Μάρτῃ ἀπ' τὴ Σαρακοστή! Σὰ φάσανε στὰ Κόματα τοὺς σταμάτησ' ἡ ἀγριοφωνάρα τοῦ Κώστα, πούστησε καὶ με τὸ γιατρὸ καρτέρει.

— Ἐ! κλέφτες! στὸν τόπο!...

— Μπα σὲ καλὸ σου, παιδί μου! Τί κατάστασι, καλέ, εἰν' αὐτὴ, πῶς φωναζεῖς ἐτσι; μοῦσπασεις τὴ χολή μου! — εἰπ' ἡ μάννα τοῦ Γιάννη, πέντα μυγάγγιχτη!

Ὁ γιατρὸς φρέσκος φρέσκος, ἔτοιμος γιὰ κανένα καυγαδάκι, ζύγωσε στὴν ἀμαξά κρατῶντας ψηλά κατὶ ψάρι μιὰ πήχη καὶ ἀπάνω! Γύρεψε ὁ δόλιος ὁ Κώστας νὰ τοῦ τὰ πάρῃ, μὰ κείνος μὲ θυμὸ τὸν ἐσπρωξε! — Τί ἀνεμο γιὰ τόσο γέροντὸν παίρνανε, τόσο πρᾶμα νὰ μὴν μπορῇ νὰ σηκώσῃ;

— Καλῶς τὸ γιατρὸ μας!

— Ἐτσι, μωρὲ φεύγετε, μοναχοὶ σας, δὲν ἔχετε πιά τὴν ἀνάγκη μας;

— Σπίτι σου πηγαίναμε νὰ σὲ πάρουμε... Καλὲ τί ψάρι εἰν' αὐτὰ; κελεποῦρι σοῦ τύχανε; πρώτη φορὰ ποῦ τὰ βλέπω στὴ ζωὴ μου!

— Στάσου, κερά μου, θὰ σοῦ πῶ... ἔχουνε τὴν ἱστορίαν τους... Ἀμαξά βάστα τα, καυμένε, βάλτα

κάτου κι ἀμα περάσουμ' ἀπ' τὸ σπίτι μου τὰ δίνουμε... Βόηθ, μωρὲ Γιάννη, νάνεβῶ!... Ἰσα! Σπρώχνε Κώστα τὰ πεινὰ μου... Ἰσα μωρὲ!... Ἐ κακόμοιρα νιάτα!

Ὁ γιατρὸς κατάρθρωσε νάνεβῃ στὴν ἀμαξά, μὲ τόσες βοήθειες μπρὸς καὶ πίσω, κ' ἔκατσε δίπλα στὴν κυρία Σεβαστή, βαρυανασαινόντας, σὰ νὰ βγῇ ἀπ' τὴν χειρότερη ἀγκάρια. Ἡ Μαρῖα πῆ-δὸς ἀμέσως κάτω ἀλαφρὴ καὶ ἀνέβηκε δίπλα στὸν ἀμαξά. Τὰ τρεῖς παλλικάρια κάτσανε στὸ μπροστινὸ καθίσμα.

— Γιατί, μωρὲ Μαρῖα, πῆγες αὐτοῦ; Δὲ σ' ἀρέσει ἡ συντροφιά μας; εἰπ' ὁ γιατρὸς σὺν ξεκίνησαν.

— Ἀμ ἦρθε; τουλοῦ σου, δὲ χωρᾶμε τρεῖς!

— Χωρᾶμε, ζαβὴ! Ἀπὸ δῶ, ἡ κυρὰ Σεβαστή, δὲν πιάνει τόπο.

— Δὲν ἐρχομαι γὼ κοντὰ σ', σὺν τὴν ἄλλ' βολά!

— Καὶ γιατί;

— Γιατί... νά! τοιμᾶς!

Ὅλοι σκάσανε στὰ γέλια καὶ πρῶτος ὁ γιατρός, ποὺ δὲν περιμένε νὰ τόνε μαντατέψῃ!

— Ἀλήθεια, Μαρῖα μου, σὲ τσίμπησέ τοῦτος ὁ

ἐπὶ τέσσερους ἤδη αἰῶνες δημιουργικῶς ἐργαζομένη, ἀρχίζει νὰ γεράζῃ· διότι δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε ὅτι τῶν κοινωνικῶν ἢ δυνάμεις ἐγκεῖται εἰς τὸ σφρίγος τῶν παρθένων ψυχῶν, ποὺ ἔχουν βαθεῖαν τὴν συνείδηση τῆς ἠθικῆς τῶν εὐθύνων, καὶ ὅτι ἡ ὑλοφροσύνη εἶναι ἀρχὴ τοῦ θανάτου. Εἰς τὰς Εὐρωπαϊκὰς πόλεις γνώμονες τῶν πράξεων καὶ τῶν διανοημάτων τῶν περισσοτέρων ἀνθρώπων κατήντησε ἡ ζήτησις τοῦ χρήματος. Τοὺς δεσμούς καὶ τὴν σεμνότητα τῆς οἰκογενείας ἀντικαθίσταται ἡ ἀπολαυτικὴ πορνεία, τὴν δὲ βάση καθὲς ὑγιᾶς κοινωνίας, τῇ θρησκείᾳ, διαδέχεται μὲ μὲρα μιὰ ἐπικίνδυνος φιλοσοφία, ποὺ χειραφετεῖ μὲν ἔως τὸ πνεῦμα, χωρὶς ὁμῶς νὰ κἀν τὸν ἀνθρώπο κύριο τοῦ ἑαυτοῦ του. Ἐχοῦμε τὴν πεποίθησιν ποὺ ὅταν φθάσῃ ἡ μοιραία κρίσιμη στιγμή, θὰ καταρέψῃ ὁ κουρασμένος κόσμος τῆς Δύσεως, καὶ δὲν ἀμφιβάλουμε ποὺ τότε τὸ μέλλον εἰς τὴν ἡπειρωτικὴν Εὐρώπῃ θ' ἀνήκῃ στὴ ζωικώτερη τῶν συγχρόνων φυλῶν, τὴν ἐλληνικὴν.

*

Τοῦ ἐλληνικοῦ λοιπὸν ἔθνους ἡ ἐξέλιξις ἐγίνε κανονικὰ καὶ κατὰ νόμο λογικώτατο.

Μὲ τὴν ρωμαϊκὴν κατάκτησιν ἡ Ἑλλάς, ἐξαντλημένη ἀπὸ τὰς ἐμφυλίους διενέξεις καὶ τὴν χαλάρωσιν τῶν κοινωνικῶν τῆς στοιχείων, ἀφανίστηκε ὡς δρώσα κοινωνία. Ἀλλ' ἡ ἐλληνικὴ παιδεία ἐκατάκτησε μὲ τὸν καιρὸ τοὺς Ρωμαίους καὶ ἡ κατάκτησις αὐτὴ εἶναι τοῦ ἔργου τῆς κλασσικῆς Ἑλλάδος συνέχισις. Μὲ τὴν ρωμαϊκὴν κατάκτησιν ἐγίνε μεταγίγισις πολιτισμοῦ, συνάμα δὲ καὶ εὐρύσις τοῦ κύκλου τῶν πολιτισμικῶν λαῶν, φαινόμενο ποὺ παρατηροῦμε συνεχῶς διαβάζοντας τὴν ἱστορίαν. Ἡ ἐλληνικὴ παιδεία γαλουχεῖ τὴν διάνοιαν καὶ πράττει τὸ ἔθος τῶν Ρωμαίων, ἐνῶ ἡ χριστιανικὴ ἰδέα γεννᾷ τὸ ἰδεώδες, τὴν συνείδησιν εὐρυτέρας ἀνθρωπότητος, μεγαλητέρας πατρίδος. Τοῦ ἰδεώδους αὐτοῦ ἡ πραγμάτωσις, τῆς νέας αὐτῆς συνειδήσεως ἡ ἐνσάρκωσις ὑπῆρξε, κατὰ τὴν δικὴν μας ἀντίληψιν, ὁ λόγος ὑπάρξεως τοῦ βυζαντινοῦ κράτους. Εἰς τοῦτον πρέπει νὰ προστεθοῦν καὶ οἱ ὑπηρεσίαι ποὺ τὸ Βυζάντιον ἔκκεμε στὴν ἀνθρωπότητα μὲ τὴν περίσωση καὶ διαφύλαξιν τῶν ἔργων τῆς ἐλληνικῆς ἀρχαιότητος.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἡ δράσις τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς συνοψίζεται εἰς τὴν διπλὴ κληροδοσίαν πνευ-

ματικῶν δημιουργημάτων, καὶ κατόπιν τῆς ἰδέας εὐρυτέρας ἐθνικότητος, ποὺ ἔχει ἤδη τὴν ἀρχὴν τῆς σὲ μερικὰ τομῆματα τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων. Ἐκεῖνα ἰδημοῦργησε μὲ τὰς ἰδίας τῆς δυνάμεις, ἐνῶ αὐτὴν ἐπραγματοποίησε μὲ τὴν βοήθειαν τῆς Ρώμης.

Ἡ δράσις αὐτὴ φανερώνει τόση πολυμορφὴν ἐργασίαν, τόσην ἐπομένως χρῆσιν δυνάμεων, ποὺ ἡ ἐξαντλήσις τῆς φυλῆς φαίνεται φυσικώτατη, μάλιστα εἰς ἐποχὴ δουλείας, ὅπου ὁ κάτου λαὸς δὲν μποροῦσε ν' ἀντικαταστήσῃ τὰ ἐξαντλημένα κοινωνικὰ στοιχεῖα. Ἡ τουρκικὴ κατὰκτησις ὑπῆρξε λογικὴ τῶν πραγμάτων ἀκολουθία. Μὲ αὐτὴν ἐγίνε καὶ πάλιν μεταγίγισις πολιτισμοῦ, καὶ μάλιστα τοῦ πολιτισμοῦ τῆς κλασσικῆς Ἑλλάδος, τοῦ ὁποῦ τοῦ Βυζαντίου εἶχε τὴν παρακαταθήκην, χωρὶς ὁμῶς νὰ ἔχῃ καὶ τὴν δύναμιν νὰ τὸν διατηρήσῃ. Ἡ μεταγίγισις αὐτὴ εἶχεν ἤδη ἀρχίσῃ μὲ τοὺς σταυροφοροὺς καὶ ἐτελείωσε μὲ τὴν μετανάστευσιν τῶν λογίων τοῦ Βυζαντίου, ποὺ πολὺ συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀναζωπύρωσιν τῶν ἀρχαίων κλασσικῶν σπουδῶν εἰς τοὺς λαοὺς τῆς Δύσεως. Μὴ λησμονοῦμε ὁμῶς ὅτι τὸ μεγαλοπρεπὲς ἐκεῖνο κίνημα τῆς Ἀναγεννήσεως ἐβούθησε καὶ ἡ ἐφεύρεσις τῆς τυπογραφίας καὶ ἡ ἀνακάλυψις τῆς Ἀμερικῆς, καὶ ὅτι πολὺ πρὶν τῆς Ἀλώσεως εἶχε γραφῇ ἡ «Θεῖα Κωμῳδία» καὶ ἀναπτυχθῇ ἡ σχολαστικὴ φιλοσοφία.

Ἡ Τουρκοκρατία, ὁδυνηρὰ βέβαιον διὰ τὸν Ἑλληνισμόν, δὲν ὑπῆρξε δυστύχημα οὔτε δι' αὐτὸν οὔτε διὰ τὴν ἀνθρωπότητα, διότι ἐβάφτισε τὸ κουρασμένο ἔθνος εἰς τὴν κολυμπήθραν τῆς ζωῆς, ποὺ εἶναι καὶ μένει πάντοτε μέχρι συντελείας τοῦ κόσμου ἡ ἀγνή, ἡ ἀμόλυντη φύσις. Τὸ νὰ θέλῃ τώρα κανεὶς νὰ χωρίσῃ τὸ ἀλυσσόμενο ἔθνος σὲ τάξεις κοινωνικὰς καὶ νὰ ἐνομάζῃ τὸν ἀγῶνα τοῦ Εἰκοσιένου αἰσίου ἐπανάστασιν, ὅπως τὸ κάνει ὁ κ. Γ. Σκληρός, εἶναι βέβαιον ἀσυγχώρητον. Εἴπαμε καὶ παραπάνου ὅτι τὰ κοινωνικὰ ζητήματα παύουν ἐκεῖ ποὺ ἀρχίζουν τὰ ὅρια τῆς ἐθνικῆς ὀντότητος. Καὶ αὐτὸς ὁ Μάρξ λέγει στὴν ἀρχὴ τοῦ Manifest πὺς «ἡ ἱστορία καθὲς μέχρι τοῦδε κοινωνίας εἶναι ἡ ἱστορία ἀγῶνων μετὰ τῶν τάξεων». Δὲν λέγει ὁμῶς ἡ διακήρυξις μόνον τέτοιων ἀγῶνων. Διότι βέβαιον ὁ τρικυνητὴς πόλεμος, οἱ πόλεμοι τοῦ Ναπολέοντος, ὁ γαλλογερμανικὸς πόλεμος, καὶ ἄλλοι πολλοί, ὅπως καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις, εἶναι κάτι τι ἄλλο παρὰ ἀγῶνες κοινωνικῶν τάξεων.

Δευτέρα

Α. ΠΟΥΛΗΜΕΝΟΣ

γεροκολοῦμενος ; Καὶ πῶς δὲ μοῦ τόπες, ἀνότην ;

— Ἀμ τί νὰ σ' πῶ, κυρούλα μ' ! Βγαίν' τίποτις καλὸ ; πάντα τέτοιος θᾶναι, τόχ' φυσικό !

— Καφερὴ τίς δικές μου τίς τοιμπιές μὴν τίς φοβάσαι, γεροντίστικες τοιμπιές !.. Εἶμαι γέρος, μωρή, δὲν μπορῶ μὲ τὴν τοιμπιά νὰ βγάλω αἷμα ! Νά ! τοὺτους δῶ νὰ φοβάσαι, τοὺς ἀρκαντάσῃδες ..

— Ὡχ καὶ νὰ πείσης, κακομοίρα, στὰ νύχια τοὺς !

— Τὰ παιδιὰ εἶναι πιὸ φρόνιμα, δὲ μοιάζουνε κάμποσους γέροντας...

— Ἀκου καμπανιές, γιατρέ, ἔκου τα !

— Στάσου, ἀμαξά ! Νά τὸ σπῖτι μου... Βρὲ Μαριώ, ξέχασε τώρα τίς τοιμπιές, παιδί μου, καὶ πέταξε μὴ σιγή τὰ ψάρια στὴ σπιτονοικοκυρά μου, τὴν Κυρά Μοστρού. Πές της νὰ τὰ κἀν τὴ γανητά, μὲ σκορδαλιά !

Ἡ Μαριώ, ποὺ δὲ βαστοῦσε ποτέ, τῆς κάκια, πῆδησε κάτου πρόθυμα, πῆρε τὰ ψάρια καὶ ἔτρεξε νὰ βρῇ τὴν κερά Μοστρού, γιὰ τίς παραγγελιές τοῦ νοικιάτορά του· ἡ κυρία Σεβαστή βρῆκε καιρὸ νὰ τοῦ ριχτῇ τοῦ γιατροῦ γιὰ τίς ἀταξίες του...

— Ἀντί νὰ δίνης τὸ καλὸ παράδειγμα στὰ πικιδιά, δὲν πάει, γιατρέ μου, νὰρχίζης πρῶτος τέτοιες ἀνοστάδες, δὲ χωνεύεται ! Σ' ἀπορία βρίσκου-

μαι πῶς τὸ κάνεις !

Μὰ δὲν ντρέπεσαι, τώρα, χριστιανὴ μου ; χωράτεψα γὼ τοῦ κοριτσιοῦ καὶ τῶδεσες στὸ ψιλὸ μαντύλι ; Μπᾶ σὲ καλὸ σου !

— Ἐλα, ἔλα ! τὰ κάνεις αὐτά, γιατρέ μου, τὰ κάνεις !

— Ἐ, καλὰ ! Τὰ κάνω, τέλειωσε ! Ἐχει ἄλλο ; Ὡχ ἀδερφέ ! Μὲ πῆρατε σήμερα μαζί σας γιὰ νὰ μὲ μάθετε θεογνωσία, βδομηντάρη ἀνθρώπο ;

Εἴπαμε δὲ νὰ μὴ θυμόνης !..

— Τὴ βοήκα, κύρ γιατρέ, τὴ σπιτονοικοκυρά σ' καὶ θὰ σ' τὰ κἀν' ὅπως θές τὰ ψάρια — εἶπ' ἡ Μαριώ τρεχάτη καὶ ξαναβῆκε στὴν ἀμαξά, δίνοντας τέλος στὸ καυγαδάκι.

— Τράβα, λίγο γλήγορ' ἀμαξά, γιατί θὰ νυχτωθούμε !

Κινήσανε γλήγορα Περάσανε τὴν πλατείαν τοῦ Λουτρακίου, μὲ τὰ καφενεδάκια τῆς γεμάτα κόσμου, καὶ στρέψανε κατὰ τὸ μεγάλο ξενοδοχεῖο τῆς Παλμύρας, ποὺ καθόταν ὁ Θεόδωρος, γιὰ νὰ πάρουνε τὸ δρόμο τῆς Κόρινθος. Κεῖ ἀπ' ὅζω ἀπ' τὸ ξενοδοχεῖο, στὸν ἴσκιό του, στὴν ἀκροθαλασσιά, καθόντανε μερικὲς κυρίες πίνοντας τὸν καφέ τους· σὰν περνοῦσε δίπλα τους ἡ ἀμαξά, σηκώθηκε ἡ μιὰ μὲ

ΙΑΤΡΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

ΔΙΗΓΗΜΕΝΕΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΡΡΩΣΤΟΥΣ

Ε... Μ., 35 ἐτῶν, παντρεμένη, ἀπὸ τὰ Κύθηρα· ἔχει μητρίτιδα.

«Εἴκοσι ἐνὸς ἐτῶν ἤμουν ὅταν παντρεύτηκα καὶ ἔμεινα φορτωμένη· ἐπειδὴς ὁ ἀντρας μου ὑπόφερε ἀπὸ κάποιο ἐλαφρὸ πάθος μ' ἐκόλλησε καὶ ἐμένα καὶ ὑπόφερα πολὺ· στοὺς ἐννιά μῆνες ἀπόχτησα· ἀλλὰ μετὰ τὴ γέννα μου ἔμεινα 45 ἡμέρες στὸ κρεβάτι· γιὰ τὰ νερὰ δὲν ἔπασαν οὔτε τὸ κατάπατο, καὶ μετὰ 45 ἡμέρες ἔπασαν μὲ κομμάτια αἷμα σάπια ποὺ βρωμοῦσαν· τὸ παιδί μου ἔπαθε ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ αἵμα τοῦ γέννησά καὶ ἔτρεχαν ἔμπροσθεν· ἔπειτα μετὰ ἕνα ἔτος καὶ μετὰ ἐκαθάρισαν, ἀλλὰ ἔμειναν βλαμένα. Κ' ἐμένα μ' εἶχε πιάσει πόνος ἐδῶ στὸ λεπτό καὶ μ' ἀρχίνεψε πιά ἀπὸ κεῖ σ' ὅλη μου τὴν κοιλιά· τότες μοῦ κἀναν κλύσματα, μοῦ κἀναν καὶ ἀπάνω στὰ τρία κλύσματα μοῦ ἦρθε πολὺ αἷμα βρωμισμένο· μοῦ ἔπεφτε κομμάτια ἐξακολούθησε κάπου ἕνα χρόνον ἔτσι τὸ αἷμα· καὶ ἔπνευ ὅντω δέκα μέρες μόνον· ἀπάνω στὸ χρόνον ἐγίνε ταχτικὴ ἡ περίοδός μου, ἀλλὰ πάντα ὑποφέρω ἀπὸ πόνους μεγάλους ἡ στὴν ἀρχὴ τῆς ἡ σὲ τὸ τέλος τῆς· καὶ ἐπειδὴ ὅλ' αὐτὰ μὲ καταβόλλαν πολὺ ἦρθα νὰ κἀνω ἀπόξεση.

Ἦρθε στὴν κλινικὴ μας στίς 15 Αὐγούστου, στίς 16 τῆς ἐγίνε ἀνοιγμὰ τοῦ στομάτου τῆς μήτρας μὲ λαμινάρια, στίς 17 τῆς ἐγίνε ἀπόξεση, καὶ στίς 22 ἔφυγε γιὰτρεμένη.

Αἰθουσα Παῦλος Αἰγινήτης

Μ... Κ., 16 χρονῶν, ἀνύπαντρη, μαθήτρια, ἀπὸ τῆς Σαλονίκης· ἔχει φυματικὰ ἔλκη στὸ ἀριστερὸ καλῶμι.

«Ἐνα σπυράκι μοῦ φάνηκε στὴν ἀρχὴ, στὸ γόνα ἀποκάτω· ἀλλὰ, ἐννοεῖται, δὲ φαινότανε σπουδαῖο· οὔτε κόκκινο ἦταν οὔτε τίποτε· ἔτσι σὰν ἕνας ὄγκος μικρός· μετὰ, ἐκεῖνο διαλύθη καὶ ὀνόνησε πρὸ κάτω, στὸ καλῶμι ἀπὸ μέσα· εἴ ! μετὰ ἀνοιξε καὶ ἀπὸ τότε τρέχει· πότε τρέχει αἷμα, πότε ἔτσι ἕνα ὡς εἶδος ὑγρὸ ἄσπρο, πότε ὅλη· πάντα ὅχι πολὺ, λίγο πρᾶμα· τώρα τελευταῖα, ἀρχισε νὰ μὲ πονᾷ λιγάκι, ὅχι πολὺ ὁμῶς, ἀφοῦ μπορῶ καὶ νὰ

φούρια καὶ φώναζε στίς ἄλλες δαχτυλοδείχνοντας τὴ Μαριώ. — Νά ἡ ὁμορφὴ, ποῦλεγα, ἡ ὁμορφὴ ! — Τὸ κορίτσι γύρισε μιὰ καὶ τὴν κοίταξε παράξενα, σὰ νὰποροῦσε γιὰ τὴν ἐντύπωσιν ποὺ τοὺς ἔκανε, καὶ ροδοκοκκίνησε, πρὸ πολὺ, θαρρῶ, ἀπὸ θυμὸ ἢ ντροπὴν τοῦ !

— Μπράβο, Μαριώ μου, μπράβο ! Αὐτὸ εἶναι τῆς ἀρετῆς τὸ χρῶμα ! — εἶπ' ὁ γιατρός χαμογελώντας.

— Ποιᾶς ἀρετῆς, κύρ γιατρέ ;

— Δὲ νὰς εἶπες, ἀλήθεια, τὴν ἱστορίαν τοῦ ψαριοῦ—τοῦπ' ὁ Γιάννης, ἀλλὰζώντας κουβέντα.

— Ποῦ μ' ἄρῃς, χριστιανὴ μου, ἡ γκρίνια ; Γιὰ δὲ μιλεῖς, κυρὰ Σεβαστή, μοῦ κρατεῖς ἀκόμα κάκια ;

— Καλὲ κακίωομε μετ' ποτὲ σ' ἀλήθεια ! Ἐλα, πῆς τὴν ἱστορίαν σου...

— Εἶπα καὶ γὼ !.. Τὸ λοιπὸν ἀγόρασα κείνα τὰ ψάρια τὰ παράξενα γιὰτὶ μοῦ θυμήσαν τὰ παιδιακίσια μου χρόνια, εἶμαι· εἶ, ἑπτὰ χρονῶν παιδί ποὺ τὰ πρωταγόρασα...

— Θες νὰ πῆς, δηλαδὴ, ποὺ τὰ πρωτόφαγες !

— Ὅχι ! ποὺ τὰ πρωταγόρασα !

— Μὰ ἑπτὰ χρονῶν παιδί ψώνιζες, ἀδερφέ ; (ἀκολουθεῖ)